

Karoliina Salo

Vaasan Lyseon Lukion oppilaiden käyttäjätutkimus Vaasan kaupunginkirjasto-maakuntakirjastossa

Opinnäytetyö

Syksy 2015

SeAMK Liiketoiminta ja kulttuuri

Tradenomi (AMK), Kirjasto- ja tietopalvelualan tutkinto-ohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: SeAMK Liiketoiminta ja kulttuuri

Tutkinto-ohjelma: Tradenomi (AMK), Kirjasto- ja tietopalvelualan tutkinto-ohjelma

Tekijä: Karoliina Salo

Työn nimi: Vaasan Lyseon Lukion oppilaiden käyttäjätutkimus Vaasan kaupungin-kirjasto-maakuntakirjastossa

Ohjaaja: Ari Haasio

Vuosi: 2015

Sivumäärä: 65

Liitteiden lukumäärä: 3

Tämä opinnäytetyö on käyttäjätutkimus Vaasan Lyseon Lukion ensimmäisen ja toisen vuoden opiskelijoiden kirjastonkäytöstä Vaasan kaupunginkirjasto-maakuntakirjastossa.

Tutkimuksen avulla haluttiin selvittää, kuinka usein lukiolaiset käyttävät pääkirjasto- ja käyttävätkö he kirjasto- ja pääosin koulun tukena vai myös vapaa-ajalla. Lisäksi työssä selvitettiin lukiolaisten tyytyväisyyttä kirjaston palveluihin, kokoelmaan, tiloihin ja tapahtumiin. Teoriaosuudessa työssä on selvitetty kirjaston ja lukemisen merkitystä nuorille sekä niihin vaikuttavia tekijöitä.

Tutkimuksessa käytettiin kvantitatiivista eli määrällistä tutkimusmenetelmää ja se toteutettiin survey-tutkimuksena. Aineisto kerättiin Webropol-kyselyllä. Tutkimuksen kohteeksi valittiin Vaasan ainut suomenkielinen lukio, Vaasan Lyseon Lukio. Kohderyhmä rajattiin koskemaan sen ensimmäisen ja toisen vuoden oppilaita. Tutkimukseen osallistui 56 oppilasta.

Tutkimustuloksista kävi ilmi, että lukiolaisten kirjastonkäyttö ei ollut säännöllistä, pääosin kirjasto- ja käytettiin kerran kuukaudessa. Lukiolaiset olivat yleisesti melko tyytyväisiä kirjaston palveluihin, tiloihin ja kokoelmiin, mutta puutteitakin nähtiin. Parannuksia haluttiin esimerkiksi kokoelmaan, opiskelutiloihin ja hyllyjärjestykseen. Tutkimustulosten perusteella lukiolaisille kirjaston merkitys ja rooli nähtiin sen perinteisenä tarkoituksena, paikkana, josta saa lainata kirjoja.

Avainsanat: kirjastot, lukiolaiset, nuoret, käyttäjätutkimus, kirjastonkäyttö, asiakastyytyväisyys

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Business and Culture

Degree programme: Library and Information Services

Author: Karoliina Salo

Title of thesis: Study of upper secondary school students' use of and opinions about the public library of Vaasa.

Supervisor: Ari Haasio

Year: 2015

Number of pages: 65

Number of appendices: 3

This thesis is a user study, conducted among upper secondary school students, related to the public library of Vaasa. The main goals were to find how often students used the public library and whether they use it mostly for studying or also during their free-time. The study also researched how satisfied the youth were with the library's services, collection, facilities and events. The theoretical part of the thesis is focused on the importance of the library and reading for young people, as well as the factors influencing them.

The study was implemented as a quantitative survey. Webropol was used to collect and analyse the results of study. The target of the study was the only Finnish speaking upper secondary school in Vaasa, Vaasan Lyseon Lukio, and its first and second-year students. A total of 56 students (of the school) participated in this study.

The research results showed that Vaasan Lyseon Lukio's students did not use the library regularly; they mainly used it once a month. Despite that, the students were overall satisfied with the library's services, collection and facilities, though they did find some suggestions for improvements. Based on the results of this study, the role of the library for upper secondary school students seems to correspond to its traditional one – a place where you can borrow books.

Keywords: library, upper secondary school students, youths, users study, library use, customer satisfaction

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ	4
Kuvio- ja taulukkoluettelo.....	5
1 JOHDANTO	6
2 KIRJASTON MERKITYS NUORILLE	7
2.1 Nuori kirjaston asiakkaana.....	7
2.2 Lukemisen merkitys nuorelle	9
2.3 Kirjastonkäyttöön vaikuttavat tekijät	15
3 TUTKIMUKSEN TAUSTA	22
3.1 Vaasan kaupunginkirjasto-maakuntakirjaston esittely.....	22
3.2 Tutkimuksen kohderyhmä.....	24
4 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT	25
4.1 Tutkimusongelmat	25
4.2 Tutkimuksen toteutus ja tutkimusmenetelmät.....	26
4.2.1 Kyselylomakkeen esittely	28
4.2.2 Esiin tulleet ongelmat tutkimusta toteuttaessa	30
4.3 Analyysimenetelmät.....	32
5 TUTKIMUKSEN TULOKSET	34
5.1 Vastaajien taustatiedot	34
5.2 Lukiolaisten kirjastonkäyttö.....	36
5.3 Lukiolaisten tyytyväisyys kirjastoon	45
6 YHTEENVETO JA POHDINTA.....	53
6.1 Johtopäätökset	53
6.2 Kehitysideat	55
LÄHTEET	61
LIITTEET	65

Kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuvio 1. Vaasan Lyseon Lukion oppilaiden ikäjakauma.	35
Kuvio 2. Vaasan Lyseon Lukion oppilaiden pääkirjaston käytön säännöllisyys. ...	36
Kuvio 3. Vaasan Lyseon Lukion oppilaiden mielipide väitteeseen: "Kirjasto markkinoi tapahtumistaan hyvin."	48
Taulukko 1. Vastaajien sukupuoli luokka-asteittain.....	35
Taulukko 2. Vastaajien sukupuoli ja ikäjakauma.....	36
Taulukko 3. Lähikirjastojen käyttö.....	37
Taulukko 4. Kirjastonkäytön säännöllisyys sukupuolen mukaan.....	38
Taulukko 5. Mihin tarkoitukseen Vaasan Lyseon Lukion lukiolaiset käyttävät kirjastoa.	40
Taulukko 6. Vaasan Lyseon Lukion lukiolaisten käyttämät kirjastonpalvelut vapaa-ajalla.	41
Taulukko 7. Kirjastonkäytön erot vapaa-ajalla.	43
Taulukko 8. Kirjastonkäytön erot opintojen tukena.....	44
Taulukko 9. Tavat, joilla Vaasan Lyseon Lukion oppilaat paikantavat tietoa ja aineistoja vapaa-ajalla ja opintoja varten.	45
Taulukko 10. Vaasan Lyseon Lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoiden tyytyväisyys kirjaston tarjoamiin palveluihin.	46
Taulukko 11. Vaasan Lyseon Lukion oppilaiden 1. ja 2. vuoden opiskelijoiden tyytyväisyys kirjaston tarjoamiin tiloihin.....	47

1 JOHDANTO

Nuoret jäävät usein kirjastossa muiden asiakasryhmien jalkoihin ja heitä saatetaan pitää jopa ärsyttävänä vaivana. Koko ajan puhutaan yhä enemmän nuortenkirjastotyön tärkeydestä, minkä vuoksi on tärkeätä, että kirjastoissa otetaan nuoretkin huomioon. Lukiolaiset eivät kuulu kirjastossa pelkästään vain nuortenosaston asiakkaiksi, vaan he saattavat tässä vaiheessa siirtyä kokonaan aikuistenpuolelle. He ovat myös siinä iässä, että lukeminen on voinut jäädä tai se tuntuu pakottamiselta koulunkäynnin takia. Sen vuoksi kirjastojen pitää pystyä tarjoamaan heille tarvittavat palvelut ja tilat, jotta he tulevaisuudessakin jäävät kirjaston asiakkaiksi.

Suoritin opintoihini kuuluvan harjoittelun Vaasan kaupunginkirjasto-maakuntakirjastossa syksyllä 2014 ja sen aikana heräsi ajatus, että voisin tehdä opinnäytetyöni Vaasan kirjastolle. Olen aina ollut kiinnostunut lasten ja nuortenkirjastotyöstä, jonka vuoksi halusin opinnäytetyöni aiheen liittyvän jollakin tavalla näihin kohderyhmiin. Koska Vaasan kirjastolla ei ollut itsellä ideoita, mistä voisin tehdä tutkimuksen, he antoivat minulle vapaat kädet aiheen kehittämiseen. Sain opinnäytetyöni ohjaajalta idean toteuttaa nuorten käyttäjätutkimuksen. Vaasan kirjastoon oli kuitenkin tehty 8 -luokkalaisten käyttäjätutkimus vuosia aiemmin (Laakkonen 2010), minkä vuoksi opinnäytetyöni aiheeksi rajautui lukiolaisten käyttäjätutkimukseksi Vaasan pääkirjastossa. Halusin tehdä tutkimukseni pelkille suomenkielisille kouluille, jonka vuoksi tutkimuksessa on tutkittu vain suomenkielisiä lukiolaisia. Vaasassa on vain yksi suomenkielinen lukio, Vaasan Lyseon lukio. Lukiolaisten suuren määrän vuoksi, tutkimuksessa on keskitytty tutkimaan vain sen ensimmäisen ja toisen vuoden opiskelijoita ja heidän kirjastonkäyttöään.

Vaasan kaupunginkirjasto-maakuntakirjasto käsittää pääkirjaston lisäksi sen kahdeksan lähikirjastoa sekä kaksi laitospkirjastoa, jonka vuoksi tässä tutkimuksessa keskityttiin tutkimaan vain pääkirjaston käyttöä. (Historiaa 2015.) Tutkimuksen avulla haluttiin selvittää, kuinka paljon lukiolaiset käyttävät Vaasan pääkirjastoa, erityisesti vapaa-aikanaan, mutta myös opiskelun apuna sekä kuinka tyytyväisiä he ovat kirjaston tarjoamiin palveluihin, kokoelmaan, tiloihin ja tapahtumiin. Tutkimuksen avulla pyrittiin myös selvittämään, tietävätkö lukiolaiset ylipäänsä, mitä kaikkea kirjasto heille voisi tarjota ja osaavatko he hyödyntää näitä palveluita.

2 KIRJASTON MERKITYS NUORILLE

2.1 Nuori kirjaston asiakkaana

Kirjaston tehtävänä on palvella kuntalaisia (Alameri-Sajama 2007, 14). Yleisten kirjastojen tavoitteena on muun muassa edistää koko väestön yhtäläisiä mahdollisuuksia, kirjallisuuteen, jatkuvaan tietojen kehittämiseen ja elinikäiseen oppimiseen (L 4.12.1998/904, 1 luku, 2 §.) Palvelujen tuottaminen kaikille kirjaston asiakkaille on kirjaston tärkein tehtävä ja nuori on kirjastopalvelujen kuluttaja siinä missä muutkin eri asiakasryhmät. *Nuori* tai *nuori aikuinen* käsite on usein vaikea määritellä, koska se vaihtelee eri aiheyhteyksissä ja tämän vuoksi monille se voi tarkoittaa hieman eri asiaa. Yleisin määritelmä on, että *nuorella* tai *nuorella aikuisella* tarkoitetaan alle 29-vuotiasta henkilöä (L 27.1.2006/72, 1 luku, 2 §). Lastensuojelulain mukaan taas 18–20-vuotias on *nuori* ja alle 18-vuotias on *lapsi*. (L 13.4.2007/417, 1 luku, 6 §.). Tässä tutkimuksessa käytetään käsitettä *nuori* puhuttaessa lukiolaisista.

Lukiolainen on iältään yleensä noin 15–19-vuotias *nuori* tai *nuori aikuinen*. Opiskelu- ja koulutuksen lukiolaisessa voi kuitenkin saada henkilö, jolla on joko peruskoulun oppimäärä suoritettuna tai joka on suorittanut vastaavan aikaisemman oppimäärän. Lisäksi henkilö, jolla ei ole perusopetuksen oppimäärä suoritettuna, mutta jolla katsotaan olevan muutoin lukio-opetukseen suoritukseen riittävät edellytykset, voidaan hyväksyä opiskelijaksi lukioon. (L 21.8.1998/629, 5 luku, 20 §.) Tässä tutkimuksessa lukiolaisella tarkoitetaan 15–18-vuotiasta nuorta.

Tilastokeskuksen (2009) ajankäyttötutkimuksen mukaan suomalaisten kirjastonkäytössä ei ole tapahtunut suuria muutoksia sitten vuoden 1999: lähes 70 prosenttia väestöstä oli käyttänyt kirjastoa vuoden sisällä tutkimusta tehdessä ja naiset käyttivät kirjastoa miehiä enemmän. Tutkimuksessa oli jaettu vastaajat iän mukaan viiteen ryhmään: 10–14-vuotiaisiin, 15–24-vuotiaisiin, 25–44-vuotiaisiin, 45–64-vuotiaisiin sekä 65-vuodesta eteenpäin. Merkittävä huomio oli kuitenkin se, että nuorten aikuisten (15–24-vuotiaat) kirjastonkäyttö oli vähentynyt 10 prosenttia vuodesta 1999, kun taas muiden ryhmien kirjastonkäyttö oli lisääntynyt. (Tilastokeskus 2009.)

Kirjastoissa panostetaan kirjastonkäytön tukemiseen jo hyvin nuorella iällä ja kirjastot ovat monesti tunnettuja hyvästä ja laajasta lastenkirjastotyöstä. Kansainvälinen kirjastoalan järjestö IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions) on suunnitellut ”Guidelines for Library Services For Young Adults” - ohjeistuksen, niin sanotut suuntaviivat, kirjastoille, kuinka nuortenkirjastotyötä voisi kehittää ja parantaa. IFLAn (2008) mukaan nuoret tulisi ottaa mukaan suunniteltaessa nuortenpalveluita kirjastoon sekä kirjastojen tulisi kunnioittaa heidän kulttuurisia tarpeitaan siinä missä muiden asiakasryhmien. Ohjeistuksissa on myös erikseen kohta, jossa kerrotaan, minkälaisia taitoja nuorten kanssa työskentelevällä henkilökunnalla tulisi olla. Siinä painotetaan muun muassa, että työntekijän pitää olla kiinnostunut työskentelemään nuorten kanssa sekä hänellä täytyy olla tietämystä nuoria kiinnostavasta kirjallisuudesta, kulttuurista ja muista mielenkiinnon kohteista (IFLA 2008, 6). Amerikassa on myös oma järjestö YALSA (Young Adult Library Services Association), jonka Internet-sivuilta löytyy myös kansallisia ohjeistuksia kirjastopalveluiden kehittämiseksi nuorille aikuisille. Monessa Suomen kirjastossa käytetään IFLA:n ohjeistuksia suunnitellessa palveluja nuorille, sillä kirjastot haluavat heistä aktiivisen asiakasryhmän.

Lukiolaisen kirjaston tarpeet vaihtelevat hänen mielenkiintonsa ja jopa iänkin mukaan. Voisi ajatella, että lukiolaisen on itsekkin vaikea hahmottaa itseään kirjaston asiakkaana, sillä iältään hän voi vielä hyvin olla kirjaston nuortenosaston asiakas. Hyvin usein lukioon mentäessä siirrytään niin sanotulle aikuistenpuolelle, varsinkin koulussa luetut aineistot löytyvät yleensä sieltä. Kirjastot törmäävät helposti siihen haasteeseen, mitä nuorten kanssa pitäisi tehdä tai mitä heille pitäisi tarjota, kun he tulevat kirjastoon. (Farrelly 2011, 3.) Hyvin usein kuitenkin juuri lukion ja kirjaston välinen yhteistyö on vähäistä, minkä vuoksi kirjastonkäyttö on lukiolaisen omalla vastuulla. Synä saattaa olla se, että koulusta löytyy oma koulukirjasto. Usein myös oletetaan, etteivät nuoret ole kiinnostuneita kirjastosta tai sen käytöstä, sillä he ovat enemmän kiinnostuneita popkulttuurista ja ystävistään kuin kirjoista (Farrelly 2011, 2). Kirjastot tarjoavat kuitenkin paljon kaikkea muuta kuin kirjoja, vaikka kirjasto mielletään yhä paikaksi, jossa pitää olla hiljaa ja joka on vain täynnä kirjoja, eikä se ole välttämättä vain nuorison mielipide. Kirjastojen pitäisi erityisesti panostaa lukiolaisiin eikä unohtaa heitä muiden asiakkaiden jalkoihin. On tärkeätä, että lukuinto ja kirjastonkäyttö saadaan pysymään aktiivisena myös lukion ajan,

sillä muuten voi käydä helposti niin, ettei lukiolainen käytä kirjastoa kuin pakosta. Tämä taas voi aiheuttaa sen, ettei lukiolainen tule käyttämään kirjastoa tulevaisuudessa yhtään sen enempää.

Mikä on kirjaston merkitys nuorille tai lukiolaisille? Useimmiten nuoret hyödyntävät kirjastoa opinnoissaan. Ilmiö näkyy helposti lukioikäisissä ylioppilaskirjoitusten lähestyessä. Kirjastot tarjoavat usein hyvät tilat ryhmätöiden tekemiseen. Sitä yhä edelleen pidetään hiljaisena paikkana, jonne on helppo tulla opiskelemaan ja lukemaan tentteihin. Kirjasto toimii nuorille usein niin sanottuna ajantappopaikkana, jonne he hakeutuvat tapaamaan kavereita tai käyttämään tietokoneita. (Alameri-Sajama 2007, 13.) Kirjastojen rooli onkin muuttunut yhä enemmän niin sanotuksi kolmanneksi tilaksi ja roolin muuttuessa kirjastoista on tullut yhä tärkeämpiä nuorille. Tämän vuoksi on tärkeätä, että nuorten mielipiteet otetaan huomioon, kirjastojen tiloja suunniteltaessa tai uusiessa. Uusien käyttötarkoitusten löytyminen kirjaston tiloille saa nuoret käyttämään kirjastoa enemmän. Tällä tavoin voi olla helpompaa houkutella heidät niin sanotuiksi ikuisiksi asiakkaiksi ja kirjastonkäyttäjiksi. (Farrelly 2011 42.)

2.2 Lukemisen merkitys nuorelle

Tilastokeskuksen (2009) tekemän ajankäyttötutkimuksen mukaan nuorten aikuisten (15–24-vuotiaat) lukeminen on vähentynyt huomattavasti 1990-luvulta: nuorista alle 80 prosenttia luki enää, kun taas vuonna 1991 yli 90 prosenttia ikäryhmästä oli ilmoittanut lukevansa. Nuoret lukivat kuitenkin enemmän kuin ikääntyneet ja keski-ikäiset. Lukeminen oli tutkimuksen mukaan yksi suomalaisten suosituimmista harrastuksista ja kaikissa ikäryhmissä naiset lukivat enemmän kuin miehet. Opetus- ja kulttuuriministeriö tutki vuonna 2012 PISA 2009:n lukutaitotutkimusta erityisesti Suomen osalta (Sulkanen & Välijärvi 2012). PISA (Programme for International Student Assessment) on kansainvälinen ohjelma, jonka tavoitteena on arvioida maailmanlaajuisesti koulutusjärjestelmiä, testaamalla 15-vuotiaiden koululaisten tietoja ja taitoja. Tutkimus toteutetaan kolmen vuoden välein lukutaidon, matematiikan osaamisen ja luonnontieteiden osaamisen alueilla. PISA 2009 on neljäs tutkimus OECD:n (Organisation for Economic and Cultural Development)

PISA-tutkimusohjelmassa sekä toinen tutkimusohjelman lukutaitoa mittaava tutkimus. (OECD 2015; OECD 2010.) PISAn kohdejoukon kyseisessä tutkimuksessa muodostivat lähtökohtaisesti 15 vuotta täyttävät nuoret. Suomessa tämän ikäluokan koko PISA 2009 -tutkimuksessa oli 66 198 nuorta (Sulkanen & Välijärvi 2012).

Vaikka tutkimus pääosin käsitteli lukutaitoa, on siinä myös tutkittu lukemaan sitoutumista eli lukemisen arvostamista sekä aktiivista ja monipuolista lukemista osana arkea. Tuloksia verrattiin PISA:n aiempaan, vuonna 2000 tehtyyn, lukutaitotutkimukseen. (Sulkanen 2012, 24.) Kansainvälisesti vertaillen Suomen tulokset olivat erinomaisia (OECD 2010). Suomalaisnuorten kiinnostus lukemista kohtaan oli kuitenkin laskenut selvästi vuoteen 2000 verrattuna. Vuoden 2000 tulosten mukaan 78 prosenttia nuoristamme luki omaksi ilokseen päivittäin edes vähän, kun taas vuoden 2009 tuloksissa vastaava osuus oli enää 67 prosenttia. Suomessa kiinnostus lukemista kohtaan oli vähentynyt sekä tytöillä että pojilla, mutta tyttöjen lukeminen oli kansainvälisesti keskiarvoa korkeampi, kun taas poikien keskitasoa vähäisempää. Lukeminen jakautuikin voimakkaasti sukupuolen mukaan, esimerkiksi tytöistä 81 prosenttia käytti aikaa lukemiseen päivittäin ja pojista vain 53 prosenttia. Suomalaiset lukivat muita maita enemmän monipuolisesti kaikkia painettuja materiaaleja, mutta vuoteen 2000 verrattuna, kauno- ja tietokirjallisuutta lukuun ottamatta, kaikkien näiden lukeminen oli huomattavasti vähentynyt. Syyksi raportissa epäiltiin verkkolukemista. (Sulkanen 2012, 24, 26–27, 30.)

Miksi nuorten lukeminen on vähentynyt Suomessa? Lukeminen saatetaan kokea nuoressa iässä, varsinkin lukiossa, usein jopa vastenmieliseksi tai, jos itse pitää lukemisesta, on sitä vaikeaa myöntää kavereille. Kirjasto voi tukea nuorten lukuharrastusta, sillä niiden pitäisi pystyä tarjoamaan kaikille jotakin, ja tuntuu hyvin oudolta ajatella, ettei lukiolainen löytäisi sieltä luettavaa. Harjoitteluni aikana juttelin yhden opettajan kanssa, joka opetti noin 15–16-vuotiaita nuoria. Hänen asenteensa nuorten lukemiseen oli todella hyvä, hänestä ei ollut niinkään väliä mitä nuoret lukivat, kunhan he ottaisivat kirjastoreissulla edes yhden heitä itseään kiinnostavan teoksen. Olen hänen kanssaan samaa mieltä, sillä vaikka olen aina rakastanut lukemista, muistan, että joidenkin teosten lukeminen koulussa tuntui hyvinkin pakotetulta ja vastenmieliseltä. Kirjasta ei voi tällöin nauttia ja tuntuu, että lukemisesta ei tule mitään. Lukemisen pitäisi olla mukava kokemus ja siitä pitäisi

osata nauttia. Kouluissa äidinkielen tunteilla luetut aineistot saattavat helposti aiheuttaa nuorissa lukemista kohtaan inhoa, sillä lukeminen tuntuu juuri pakotetulta ja usein valitut kirjat eivät kiinnosta heitä. Pakottamalla lukemaan kirja, mikä ei itseä kiinnostaa, saa nuoret kavahtamaan lukemista.

Lukemista on tutkittu paljon myös ulkomailla. Kiinassa, Hong Kongissa, on tutkittu yläasteikäisten motivaatiota lukemiseen sekä lukemisen määrää. Kaiken kaikkiaan tutkimukseen osallistui 1146 oppilasta (532 poikaa ja 614 tyttöä) 19 yläasteelta. Tutkimuksen tarkoituksena oli verrata yläasteen ensimmäisen vuoden opiskelijoiden tuloksia viimeisen vuoden opiskelijoihin ja selvittää, erosiko lukemismotivaatio näiden kahden välillä. Tutkimukseen osallistui 627 yläasteen ensimmäisen vuoden oppilasta ja 519 viimeisen vuoden oppilasta. Iältään osallistujat olivat noin 11–18-vuotiaita. Tutkimuksessa käytettiin CRMQ-menetelmää (The Chinese Reading Motivation Questionnaire), jossa lukemista mitataan neljällä asteikolla: pystyvyys, sisäinen motivaatio, ulkoinen motivaatio ja sosiaalinen motivaatio. Pystyvyydellä mitataan opiskelijoiden yleistä käsitystä omasta lukutaidosta ja heidän kyvystään suorittaa erilaisia lukutehtäviä. Sisäinen motivaatio mittaa opiskelijoiden kiinnostusta ja nauttimista lukemiseen. Ulkoinen motivaatio mittaa opiskelijoiden ulkoisia syitä lukemiseen, joita voivat olla esimerkiksi ulkopuoliset tunnustukset, palkinnot tai kannustimet. Sosiaalinen motivaatio mittaa opiskelijoiden sosiaalisia syitä lukemiseen, joita voi olla halu lukea yhdessä muiden opiskelijoiden kanssa tai opettajan miellyttäminen. (Lau 2009, 370–372.)

Tutkimuksessa selvisi, että nuoremmat oppilaat lukivat enemmän ja heidän motivaationsa lukea oli korkeampi kuin yläasteen viimeisen vuoden oppilailla. Pystyvyys, sisäinen, ulkoinen ja sosiaalinen motivaatio oli heillä parempi kuin vanhemmilla oppilailla. Myös äidinkielen tunteilla luettiin enemmän aloitettaessa ja opetuksessa myös kannustettiin lukemaan enemmän ja säännöllisemmin kuin myöhemmillä asteilla. Sisäinen motivaatio oli molemmilla kohderyhmillä suurin vaikuttaja lukemiseen eli oppilaat olivat vahvasti motivoituneita lukemaan sisäisten intressien perusteella, kun taas kumpikaan ryhmä ei ollut kiinnostunut lukemaan sosiaalisten syiden takia. Merkittävä huomio tässä tutkimuksessa oli erityisesti se, että äidinkielen tunnit ja opetus tukivat oppilaiden motivaatiota lukea. Vanhempien oppilaiden

kohdalla oppimisympäristö ei vastannut heidän kehitystarpeitaan, mikä vaikutti heidän innostukseen jatkaa ja ylläpitää lukemista. (Lau 2009, 372–379.)

Toinen mielenkiintoinen ulkomailla tehty tutkimus lukemisesta on Englannissa ja se on melko tuore tutkimus. 30 026 lasta, iältään 8–18-vuotiaista, osallistui National Literacy Trust -järjestön tutkimukseen, jossa selvitettiin lasten ja nuorten lukemista. Tutkimuksen materiaali kerättiin marras-joulukuussa 2014 ja se oli osaltaan viides jokavuotista National Literacy Trustin lukutaito tutkimusta. National Literacy Trust on itsenäinen hyväntekeväisyysjärjestö Englannissa, jonka tärkein päämäärä on edistää lukutaitoa. (Clark 2015, 2, 7.) Tutkimuksen tuloksia verrattiin järjestön vuoden 2013 tehtyyn lukutaito tutkimukseen, johon osallistui 29 422, iältään 8–16-vuotiaista, lasta ja nuorta. 2013 vuoden tutkimuksessa kuitenkin keskitettiin tutkimaan eroja vastanneiden välillä, jotka käyttivät Accelerated Reader lukemisen apuvälinettä lukemisen tukena ja niiden, jotka eivät käyttäneet. (Clark 2014, 9.)

Tutkimus osoitti, että lukuinto ja päivittäinen lukeminen koulun ulkopuolella olivat korkeimmillaan sitten neljään vuoteen: 54,4 prosenttia vastanneista piti lukemisesta hyvin paljon ja vain 10 prosenttia ei pitänyt lukemisesta olleenkaan sekä 46,7 prosenttia lapsista ja nuorista luki fiktiota koulun ulkopuolella. Aiempina vuosina tuloksissa ei ole ollut eroja, mutta viime vuoden aikana se oli noussut. Päivittäinen lukeminen oli myös kasvanut, esimerkiksi vuodesta 2013 28,6 prosenttia, sillä nyt 41,4 % vastanneista ilmoitti lukevansa päivittäin. Ero esimerkiksi vuoteen 2010 oli tässäkin huomattava (41,4 % vs. 29,1 %). Yksi tutkimuksen keskeisimpiä havainnoja oli myös se, että vuonna 2014 lukeminen kaikenlaisissa formaateissa (lehdet, kirjat, Internet yms.) oli myös lisääntynyt ja muihin vuosiin verrattuna yhä vähemmän ilmoitti enää, ettei lukenut ollenkaan ja lukemiseen käytetty aika oli myös kasvanut. Myös lukemiseen suhtauduttiin positiivisemmin kuin aiempina vuosina (Clark 2015, 7-11, 67–69.) Tästä huolimatta poikien ja tyttöjen välinen kuilu mielenkiinnosta lukea oli taas kasvanut: yhä useampi tyttö ilmoitti pitävänsä lukemisesta enemmän (61,6 %), kun taas poikien määrä pysyi muuttumattomana vuodesta 2013 (noin 47 %). Kuilu oli ollut pienempi vuosien 2011 ja 2013 välillä. Tytöt ilmoittivat lukevansa huvinvuoksi kaksi kertaa poikia enemmän, mutta pojat lukivat tyttöjä hieman enemmän informaatio pohjaista materiaalia koulun ulkopuolella.

Tytöt myös käyttivät lukemiseen enemmän aikaa kuin pojat. Myös päivittäisen lukemisen kohdalla oli nähtävissä huomattava ero tyttöjen ja poikien välillä, vain 35,8 prosenttia pojista ilmoitti lukevansa päivittäin, kun taas tyttöjen osalta luku oli 46,5 prosenttia. Tyttöjen ja poikien lukumateriaalien välillä oli myös eroja, tytöt lukivat kaikenalaista materiaalia fiktiosta faktaan, mutta pojat lukivat tyttöjä enemmän sanomalehtiä, sarjakuvia ja ohjekirjoja. (Clark 2015, 12–14.) Suuri osa pojista (64 %) myös valitsivat television katselemisen mieluummin kuin lukemisen, kun taas tytöistä vastaavasti vain alle puolet. Pojat myös ilmoittivat tyttöjä enemmän, etteivät he löydä heitä kiinnostavaa lukemista. Tulokset eivät olleet yllättäviä, sillä usein kuulee puhuttavan, että pojat lukevat tyttöjä vähemmän ja lukeminen ei kiinnosta heitä. National Literacy Trust onkin tutkinut poikien ja tyttöjen lukemiseen liittyviä eroja tarkemmin vuonna 2011. Silloin oli saatu selville muun muassa, että poikiin verrattuna tytöt ajattelivat lukemisesta positiivisemmin, lukivat säännöllisemmin ja pidempiä aikoja sekä he käyttivät todennäköisemmin sekä yleistä kirjastoa että koulun kirjastoa. (Clark & Burke 2012.)

Tutkimuksessa oli myös tutkittu eri-ikäryhmien eroja lukemisessa vuosina 2010–2014, ja huomattiin, että 14–16-vuotiaat nuoret lukivat huonommin kuin muut ikäryhmät. Vuoden 2014 tuloksissa vain 43,4 prosenttia ikäryhmästä ilmoitti pitävänsä lukemisesta. Luku ei ole kuitenkaan niin huono kuin se on ollut esimerkiksi vuonna 2010 (32,5 %) ja se oli kasvanut näkyvästi edellisestä vuodesta, jolloin tulos oli 36,7 prosenttia. Kun tarkastelun kohteena oli lukeminen koulun ulkopuolella, ei 14–16-vuotiaiden tulos eronnut juuri ollenkaan 11–14 -vuotiaista, mutta ero oli nähtävissä 8–11-vuotiaisiin. Positiivista on kuitenkin se, että 14–16-vuotiaiden tulos on kasvanut huomattavasti vuosien varrella. (Clark 2015, 14–16.) 14–16-vuotiaiden mielipiteet lukemisesta olivat vähemmän positiivisemmat kuin muiden kohderyhmien, he myös valitsivat television lukemisen sijaan useammin kuin muut ikäryhmät, mikä ei ole yllättävää. Ikäryhmien välillä oli hyvin vähän eroja kysyttäessä, oliko lukeminen enemmän tytöille kuin pojille, ja hyvin harva (alle 15 % joka ikäryhmästä) oli sitä mieltä. Yllättävää oli huomata, että nuorempia ikäryhmiä hävetti enemmän, jos ystävä saisi tietää heidän lukevan vapaa-ajalla, kuin 14–16-vuotiaita. (Clark 2015, 17.) Lukemistottumukset vaihtelivat paljon myös ikäryhmien välillä, mutta 8–11-vuotiaat lukivat enemmän fiktiota kuin 14–16-vuotiaat ja he myös lukivat kolme kertaa enemmän runoja kuin vanhemmat oppilaat. On tärkeätä

myös huomata, että kuitenkin enemmän 14–16-vuotiaista ilmoitti lukevansa pidempään kuin 8–11-vuotiaat ja 11–14-vuotiaat. (Clark 2015, 16–17.)

Verratessa vuoden 2014, 8–11-vuotiaiden ja 14–16-vuotiaiden, tuloksia sukupuolen mukaan huomattiin niissä melkoisia eroja, erityisesti poikien välillä. Vain 34,4 prosenttia 14–16-vuotiaista pojista piti lukemisesta hyvin paljon, kun taas nuoremman ikäryhmän tulos oli 58,9 prosenttia. Kuitenkin, erityisesti poikien kohdalla, kuilu 8–12-vuotiaiden (eniten lukevat ikäryhmä) ja 14–16-vuotiaiden välillä on kaavamaisessa eikä nykyään tilanne ole läheskään yhtä huono kuin aiempina vuosina. Tämä näkyy erityisesti siinä, että ikäryhmien välillä oli enää hyvin pieni ero tarkasteltaessa, kuinka moni luki koulun ulkopuolella päivittäin (34,7 % vs. 39,8 %). Tärkeä huomio on kuitenkin se, että hyvin harva (21,5 %) teini-ikäisistä pojista piti lukemista positiivisena asiana sekä usea (41,5 %) oli sitä mieltä, etteivät he löydä heitä kiinnostavaa lukemista. Nuoremmat ajattelivat lukemisesta positiivisemmin. Tyttöjen kohdalla tulokset eivät olleet näiden kahden ikäryhmän välillä yhtä näkyvät, esimerkiksi ero koulun ulkopuolella lukemisesta päivittäin oli hyvin pieni 14–16-vuotiaiden ja 8–11-vuotiaiden välillä (41,9 % vs. 51,6 %). Myös 14–16-vuotiaat tytöt lukivat huonommin kuin 8–11-vuotiaat, esimerkiksi jopa 72 prosenttia 8–11-vuotiaista piti lukemisesta hyvin paljon, kun taas 53 prosenttia teini-ikäisistä oli samaa mieltä. Poikiin verrattuna tytöt näkivät lukemisen kuitenkin positiivisempaan asiana. (Clark 2015, 18–20).

Tämä oli myös ensimmäinen kerta, kun National Literacy Trust sai kerättyä tietoja 16–18 vuotiaista ja heidän tuloksiaan on verrattu 14–16-vuotiaiden tuloksiin. Huomattiin, että 16–18-vuotiaita pojat pitivät lukemisesta enemmän kuin 14–16-vuotiaat (46,9 % vs. 34,4 %). Myös tyttöjen kohdalla oli huomattavissa sama ilmiö, joskaan ei yhtä huomattava kuin poikien välillä: 62,9 prosenttia 16–18 tytöistä kertoi pitävänsä lukemisesta, kun taas vastaava luku oli 53 prosenttia 14–16-vuotiaiden keskuudessa. Tutkimuksessa kuitenkin muistutetaan, ettei tietoja voi pitää täysin luotettavina eikä niiden perusteella voi tehdä täysin luotettavia johtopäätöksiä, koska aiemmin ei ole ollut materiaalia juuri tästä kohderyhmästä. Vasta myöhempien tutkimuksien perusteella voidaan päätellä, pitävätkö tulokset paikkansa ja onko tuloksissa havaittavissa kaavaa. (Clark 2015, 17–19.)

Englannin ja Kiinan tutkimuksien perusteella voisi siis olettaa, ettei nuorten lukeminen ja lukuinto, ole niin huonossa asemassa kuin mitä yleensä oletetaan. Ei kuitenkaan ollut yllättävää, että tutkimuksista selvisi poikien lukevan tyttöjä vähemmän. Tärkeää on huomata, vaikka tulokset olivat huonommat teini-ikäisten kohdalla, sama kaava toistui kaikissa kohderyhmissä. Englannin tutkimuksessa oli myös selvinnyt se, että nuoremmista oli hävettävämpää, jos ystävä saisi tietää heidän lukevan kuin teini-ikäisistä (14–16-vuotiaat). Vaikka prosenttieroja oli hyvin vähän kohderyhmien välillä, tulos oli silti hämmästyttävä, kuitenkin hyvin positiivinen, sillä olisi voinut kuvitella asian olevan juuri toisin päin. Lukeminen kiinnosti nuoria ja se koettiin mielekkääksi, mutta nuorempiin ikäryhmiin verrattuna molemmat tutkimukset osoittivat, että nuoret lukevat lapsia huonommin. Jotakin pitäisi siis tehdä, että lukuinto saataisiin säilymään yhtä innokkaana ja säännöllisenä kasvaessa ja nuoruusikään tultaessa.

2.3 Kirjastonkäyttöön vaikuttavat tekijät

Nuorten kirjaston käyttöä voi vähentää erilaiset tekijät. Lukemattomuus voi olla yksi niistä, mutta kuten aiemmassa luvussa esitellyissä tutkimuksissa selvisi, nuoret näyttäisivät olevan kiinnostuneita lukemisesta; lukuharrastuksen ylläpito näyttäisi kuitenkin usein tapahtuvan muualla kuin kirjastossa. Ehkä sana kirjasto, on se, mikä heistä tuntuu tylsältä paikalta, jossa ei voi tehdä mitään muuta kuin lukea. Ehkä kirjasto sanana ja kirjastonkäytön myöntäminen tuntuu hävettävämmältä kuin itse lukeminen. Nykypäivänä sosiaalinen media ja Internet voidaan helposti nähdä kirjastonkäyttöä vähentävinä tekijöinä (Abbas & Agosto 2010, 67, 80–82). Vähentävien tekijöiden lisäksi on myös monia edistäviä asioita ja tekijöitä, joilla kirjastot ovat saaneet lisättyä nuorten kirjastonkäyttöä. Mikä voi olla syynä kirjaston käytön vähenemiseen tai lisääntymiseen?

Dublinin Trinity Collegen Lasten tutkintakeskus tutki vuonna 2007 OMCYA:n (Office of the Minister for Children and Youth Affairs) pyynnöstä 13–17-vuotiaiden irlantilaisnuorten kirjastonkäyttöä. Aineistoa kerättiin huhtikuusta marraskuuhun 2007 ja sen tarkoituksena oli erityisesti saada nuorten näkemyksiä ja mielipiteitä yleisten kirjastojen palveluista. Tutkimuksessa selvitettiin erityisesti, mitkä tekijät

vaikuttivat kielteisesti kirjastonkäyttöön sekä mitkä tekijät edistivät sitä. Tämä oli ensimmäinen kerta, kun Irlannissa tutkittiin nuorten mielipiteitä kirjastosta. Kaiken kaikkiaan 154 nuorta, yhdeksästä eri Irlannin alueelta, osallistui tutkimukseen. Tutkimuksessa haastateltiin myös Irlannin kaikki 32 kaupungin ja kunnankirjastojen ja niiden lähikirjastojen henkilökuntaa, joista 91 prosenttia osallistui tutkimukseen. (McGrath ym. 2010, 4, 13, 34.)

154 nuoresta vain 82 (53 %) olivat kirjaston jäseniä ja 20 (13 %) ei ollut käyttänyt koskaan kirjastoa. Jäsenyydellä tässä voidaan olettaa tarkoittavan, että nuorella oli kirjastokortti. Tämän lisäksi mielenkiintoista oli se, että vastanneista 17 (11 %), jotka eivät olleet kirjaston jäseniä, ilmoittivat silti käyttävänsä kirjastoa esimerkiksi opiskelua varten (tietokoneet ja tilankäyttö). Kyselyyn osallistujista 35 (23 %) kertoivat olleensa ennen kirjaston jäseniä, enimmäkseen ala-asteella ollessaan. 154:stä 132 vastasi kyselyssä siihen, mihin tarkoitukseen he käyttivät kirjastoa. Yllättävää ei ole, että suurin osa 91 nuorta (63 %) käytti kirjastoa kirjojen lainaamiseen. Lisäksi vastausten kärkeen nousivat myös tietokoneiden käyttö (42 %), informaation etsintään (32 %) ja tilana opiskella (28 %). Hyvin vähän vastanneista osallistuivat kirjaston tapahtumiin ja tutkimuksessa pääteltiin sen johtuvan joko siitä, ettei nuorille suunnattuja tapahtumia juurikaan ollut tai niistä ei markkinoitu tarpeeksi sekä, etteivät nuoret olleet kiinnostuneita kirjaston tarjoamista tapahtumista. (McGrath ym. 2010, 17–18.)

Tutkimuksessa myös selvisi, että tutkimukseen osallistuvista kirjastoista kaikki ilmoittivat tekevänsä paljon yhteistyötä ala-asteiden kanssa ja tarjoavansa heille paljon palveluita. Kirjastot saavat jopa avustusrahaa materiaalien (kirjojen) hankkimiseen alakouluille, mutta ei esimerkiksi yläasteille ja lukioille. Kaikki kirjastot kuitenkin tarjosivat palveluita ja ohjelmaa myös nuorille. Tutkimuksessa kuitenkin ilmeni, että pääpaino oli palvelujen tuottaminen alle 12-vuotiaille. Kirjastot olivat myös sitä mieltä, jotta palveluiden hyödyntäminen olisi menestyksellistä yläkouluikäisillä, vaatii se sitoutumista sekä kirjastolta että kouluilta. Nuorten mielestä kirjastot tarjoavat juuri ala-asteikäisille parempia palveluita ja tämän vuoksi ala-asteella käydään ahkerammin kirjastossa. (McGrath ym. 2010, 22, 34.)

Tutkimuksessa tuli esille, että monet nuoret pitivät kirjastoa tylsänä paikkana, jossa on hiljaisia tiloja pääosin vanhuksia ja lapsille. Kirjasto myös nähtiin paikkana,

jossa voi lukea, käyttää Internetiä ja opiskella, mutta jossa on aivan liian vähän paikkoja istua. Vain muutama nuori oli sitä mieltä, että kirjastot olivat mukavia ja viihtyisiä paikkoja. Tuloksista huolimatta silti 53 prosenttia oli sitä mieltä, että kirjastot ovat tärkeitä ja hyödyllisiä. Mielenkiintoista oli huomata, että nuoret (54 %) olivat kiinnostuneita kehittämään kirjastojen nuortenpalveluita sekä olisivat kiinnostuneita, jos kirjastossa järjestettäisiin elokuva- tai kirja-elokuvakerhoja/tapahtumia. (McGrath ym. 2010, 19, 24.)

Mielenkiintoista oli huomata, että tutkimukseen osallistuneista nuorista vain 18 prosenttia oli sitä mieltä, että heitä oli kohdeltu epäkohteliaasti tai ilman arvostusta. Muuten nuorten näkemys kirjastontyöntekijöiden auttavuudesta ja kohtelusta oli positiivinen (McGrath ym. 2010, 24). Nuorista oli tärkeätä, että kirjaston työntekijät kohtelevat nuoria samalla tavalla kuin aikuisia ja ymmärtävät, että he eivät ole vain lapsia, jotka tarvitsevat vanhempaa neuvomaan.

Tutkimuksessa tuli myös esille, että, kirjastoissa usein nuortenkirjat on eroteltu aikuisten materiaalista (kuten Suomessakin), mutta yhdessä kirjastossa oli myös huomattu se, että nuoret lukevat hyvin paljon kirjoja oman ikäluokkansa ulkopuolelta: 13–14-vuotiaat eivät halua lukea kirjoja nuorten kokoelmasta vaan mieluiten jo aikuisten kokoelmista. (McGrath ym. 2010, 19.) Se on asia, mitä kirjastojen pitäisi pohtia kokoelmia ja tiloja rajatessaan tietyille asiakasryhmille.

Tutkimuksessa oli kerätty myös kirjastontyöntekijöiden mielipiteitä siitä, mitä he pitivät syinä siihen, miksi nuoret eivät käyttäneet kirjastoa. Kirjastontyöntekijöiden mielestä suurimmat syyt ei-käyttöön olivat, etteivät nuoret ole kiinnostuneita kirjastossa asioimisesta tai kirjastoista, kilpailu muiden aktiviteettien kanssa sekä nuorilla ei ole tietoa kirjastojen palveluista tai siitä, mitä kaikkea kirjastot voisivat heille tarjota. Kirjastot olivat myös sitä, mieltä, että riittämättömät tilat opiskella ja tehdä koulutehtäviä, vaikuttaa siihen, mikseivät nuoret käytä kirjastoa. Tilojen puute oli myös monesta syy siihen, miksi kirjastot eivät voineet parantaa nuorille kohdistettuja palvelujaan, joiden avulla nuorten kirjastonkäyttöä saataisiin lisättyä. Yllättävää oli, että tutkimuksen mukaan kirjastoista nuoret muuttivat mielipiteitään nopeasti, mikä hankaloittaa kirjastojen aineistojen hankintaa. Tämä oli heistä syy, miksei kirjastojen kokoelmat kiinnostaneet suurta osaa nuorista. Myös huonot aukioloajat nähtiin syynä, miksi nuoret eivät käytä kirjastoa. Kirjastot myös kertoivat,

että vaikka he yrittivät markkinoita ja mainostaa kirjaston tapahtumista nuorten käymissä paikoissa esimerkiksi kahviloissa sekä kysellä nuorten mielipiteitä esimerkiksi kokoelmista, nuoret näkevät kirjaston silti epäsuosiollisena paikkana. Tähän heidän mielestään ei pystytä vaikuttamaan. (McGrath ym. 2010, 26–28.) Nuoret olivat taas sitä mieltä, että kirjastojen pitäisi tehdä enemmän yhteistyötä nuorten kanssa sekä kannustaa nuoria käyttämään kirjastoa. Monet myös käyttäisivät kirjastoa enemmän, jos sillä olisi paremmat aukioloajat, esimerkiksi viikonloppuisin ja iltaisin. Heistä huonoilla aukioloajoilla oli vaikutusta kirjaston käyttämättömyyteen aivan kuten kirjastoidenkin mielestä. (McGrath ym. 2010, 27.)

Vaikkakin kirjastot olivat sitä mieltä, ettei nuoria vain saanut kiinnostumaan kirjastosta, olivat he valmiita tekemään muutoksia nuorten tiloihinsa ja muuhun toimintaan tulevaisuudessa, esimerkiksi he haluaisivat, että palveluja voitaisiin käyttää jollakin uudella luovalla tavalla. (McGrath ym. 2010, 29.) Kirjastot näkivät, että uudet tilat, kirjastojen tilojen käyttäminen tapahtumiin yhteistyössä muiden tahojen kanssa, paremmat kokoelmat ja tarjonnat esimerkiksi IT-palveluissa ja elokuva ja musiikki kokoelmissa, saisi lisättyä kirjastojen suosiota nuorten parissa. Mielenkiintoinen huomio on myös se, että Irlannin kirjastot olisivat valmiita ottamaan nuoren kirjastonhoitajan töihin parantamaan kirjastojen palveluja uusilla ideoillaan. Ajatuksena heillä on varmaankin se, että tämä saisi paremman yhteyden nuoriin ja nuorten olisi helpompi asioida tämän kanssa.

Irlannin tutkimuksen (2010) tulosten mukaan, melko suuri osa 13–17-vuotiaista nuorista käytti kirjastoa, mutta moni koki, ettei heitä otettu huomioon, sillä kirjastot panostivat mieluiten muihin asiakasryhmiin, erityisesti lapsiin, kuin heihin. Nuorilla oli positiivisia kokemuksia kirjastonkäytöstä ja vain harva oli saanut huonoa kohtelua. Nuorilla ei kuitenkaan ollut kunnon käsitystä siitä, mitä kaikkea kirjastot tarjoivat, mutta suurimmalla osalla oli tarkat mielipiteet siitä, minkälainen kirjaston tulisi olla, jotta he käyttäisivät sitä enemmän. Kirjastot taas olivat sitä mieltä, että nuorten tavoittaminen oli vaikeata, mutta olivat tietoisia, että kirjastojen tulisi parantaa palvelujaan ja tarjontaa tulevaisuudessa, jotta kirjastot saisivat houkuteltua nuoria käyttämään kirjastoa ahkerammin. Kirjastojen pitäisi panostaa enemmän nuorten kanssa tehtävään yhteistyöhön, jonka avulla palveluja kehitettäisiin yhdessä ja ne saataisiin paremmin tutuiksi.

Yhdysvalloissa on tehty vuonna 2002 gradututkimus lukiolaisten kirjastonkäytöstä, jossa haluttiin tietää, miksi lukiolaiset käyttivät kirjastoa ja sen palveluja sekä lisäksi, miten opettajat kannustavat tai vaikuttavat heidän kirjastonkäyttöön. Tutkimuksessa myös vertailtiin eri muuttujien välisiä suhteita mukaan lukien osallistujien sukupuoli, ikä sekä käyttivätkö opettajat kirjastopalveluita luokkahuoneissa. (Clabo 2002, 13–14.) Tutkimukseen osallistui kolmelta erilaiselta itä Tennesseeen alueelta 130 lukiolaista (11th grade), joista 60 (42,6 %) oli poikia ja 70 (53,8 %) tyttöjä (Clabo 2002, 2, 16, 46). Tutkimuksessa havaittiin, että nuoret olivat käyttäneet kirjastoa enemmän varhaisessa iässä ja nykyään käyttö ei ollut säännöllistä. Nuoret käyttivät todennäköisemmin koulun kirjastoa (41,5 %) kuin julkista yleistä kirjastoa (18,5 %): 46,9 prosenttia vastanneista ilmoitti, ettei esimerkiksi käyttänyt yleistä kirjastoa lainkaan kouluvuoden aikana ja myös vain 23,8 prosenttia ilmoitti käyttävänsä molempia kirjastoa. Ensisijaisena syynä tähän oli se, että he pystyivät hyödyntämään koulun kirjastoa paremmin koulutehtäviinsä, koska se oli lähempänä ja sen aukioloajat olivat paremmat; jopa 84,6 prosenttia vastanneista käytti koulunkirjastoa koulutehtäviin, kun taas vain 32,3 prosenttia käytti yleistä kirjastoa. (Clabo 2002, 47–50, 56.)

Sama näkyi tutkittaessa tarkemmin, mihin lukiolaiset käyttivät kirjastoa, sillä eniten oppilaat käyttivät kirjastoa hankkiakseen kirjoja koulutehtäviin (yleinen kirjasto: 50,8 % vs. koulun kirjasto: 71,5 %). Lisäksi kirjastoa käytettiin hankkiakseen muuta lähdemateriaalia. Kirjastoa käytettiin myös hankittaessa vapaa-ajan lukemista, vaikkakin vain 30,8 prosenttia käytti yleistä kirjastoa hankkiakseen lukemista vapaa-ajalle ja 28,5 prosenttia ilmoitti, ettei lukenut niin paljon vapaa-ajalla voidakseen sanoa, mistä hankki lukemista. Hyvin harva ilmoitti käyttävänsä yleistä kirjastoa Internetin takia, mutta useampi tuli kuitenkin kirjastoon voidakseen käyttää tietokoneita. Kumpakaan kirjastoa ei juurikaan käytetty tavatakseen kavereita. (Clabo 2002, 48–49, 52.)

Vanhemmilla ja äidinkieltenopettajilla oli kaikkein eniten vaikutusvaltaa edistämään nuorten kirjastonkäyttöä, vaikkakin esimerkiksi opettajilla oli enemmän vaikutusta tyttöjen kirjastonkäyttöön kuin poikien. Moni vastanneista kertoi, että heidän äitinsä vei heitä esimerkiksi kerran viikossa kirjastoon. Äidinkielten opettajat myös kannustivat oppilaitaan käyttämään kirjastoa koulutehtävien apuna. Tutkimuksessa

myös selvisi, että oppilaat, jotka tiedostivat opettajien käyttävän kirjaston materiaaleja oppitunneilla, käyttivät kirjastoa todennäköisemmin kuin oppilaat, jotka eivät tiedostaneet asiaa. (Clabo 2002, 53–55, 70.) Tytöt kävivät myös kirjastossa useammin kuin pojat (64,3 % vs. 40 %). Tytöt käyttivät kaksi kertaa todennäköisemmin yleistä kirjastoa sekä koulun kirjastoa paikantaakseen materiaalia ja lähteitä koulutehtäviin sekä hankkiessaan vapaa-ajan lukemista kuin pojat. Molemmat sukupuolet kuitenkin käyttivät koulun kirjastoa mieluummin kuin yleistä kirjastoa. (Clabo 2002, 74–75, 78–79.)

Viimeisenä tutkimuksessa oli myös tukittu, minkälaisia parannus ehdotuksia oppilailla oli kirjastoja varten. Aivan kuten Irlanninkin tutkimuksessa (McGrath ym. 2010) tuli esille, lukiolaiset halusivat, että kirjastohoitajat olisivat ystävällisempiä ja auttavaisempia nuoria kohtaan. Nuoret myös olivat sitä, mieltä, ettei kirjaston koelmat olleet heidän tarpeidensa mukaiset ja halusivat, että kirjastot esimerkiksi lisäisivät kirja valikoimiaan. Nuoret myös halusivat, että kirjastoissa olisi enemmän tietokoneita sekä tilaa opiskelua ja lukemista varten sekä, että kirjastojen aukioloajat olisivat paremmat. (Clabo 2002, 81–84.) Vaikka tutkimus on melko vanha, on sen tulokset melko samassa linjassa tässä opinnäytetyössä esillä olevien uudempien tutkimusten kanssa. Siinä on myös hyvin kuvattu opinnäytetyön kohderyhmän mielipiteitä kirjastoa kohtaan sekä, miksi he käyttävät kirjastoa. Se myös osoitti, että, jos lukiolaisilla on käytössään koulun kirjasto, vastaa se paremmin heidän kirjaston tarpeitaan kuin yleinen kirjasto, koska kirjastoa käytetään pääosin vain opiskelun tukemiseen.

Voiko asenne kirjastoa ja lukemista kohtaan todella olla kaikista negatiivisin tekijä kirjaston käyttämättömyyteen? Vai onko niin, etteivät nuoret tiedä, mitä kaikkea kirjasto voisi heille tarjota, minkä vuoksi he eivät käytä sitä? Lukiolaiset näyttäisivät hyödyntävän kirjastoa edes opintojensa kannalta, sillä monet kirjasto tarjoaa hyvät tilat opiskeluun ja ryhmätöiden tekemiseen, mutta oppimateriaalien saaminen yleisistä kirjastoista voi olla hankalaa ja tämän vuoksi nuoret käyttävät mieluummin mahdollista koulun kirjastoa. Yleisten kirjastojen varat eivät riitä kustantamaan lukiolaisten kurssikirjoista joka vuosi (tai edes joka toinen vuosi) uusia painoksia, sillä kirjat vaihtuvat tiuhaan tahtiin, eikä se olisi kirjastojen kannalta kannattavaakaan. Ongelma on suuri erityisesti niissä kaupungeissa, joissa on useampi lukio,

sillä näiden kurssimateriaalit saattavat vaihdella hyvinkin paljon samoissa kouluu-
neissa. Tämäkin voi vaikuttaa osaltaan siihen, mikseivät lukiolaiset käytä yleistä
kirjastoa vaan esimerkiksi omaa koulunsa kirjastoa, josta kurssikirjamateriaaleja
on helpompi saada. Usein melkein kaikki ostavat (tai joutuvat ostamaan) kurssikir-
jat kirjakaupoista, koska kouluissa usein vaaditaan uusimmat painokset. Entä, mi-
kä mielletään kirjaston käytöksi? Voisiko olla, että nuoret ajattelevat kirjastoa yhä
paikkana, josta saa vain lainata kirjoja ja materiaalia, jonka vuoksi se ei vastaa
heidän oletuksiaan tai tarpeitaan. Nykyajan kehittynyt teknologia antaa kirjastolle
paremmat mahdollisuudet ja pelivaraa kehittää toimintaansa, sillä he pystyvät
hankkimaan digitaalista aineistoa asiakkailleen, joka ei ole välttämättä edes mak-
sullista sekä niistä löytyy enemmän tietokoneita, mitkä mahdollistavat Internetin
käytön helposti ja vaivattomasti kirjaston kautta. Tutkimukset osoittivat kuitenkin
kaikki, että nuorilla oli positiivisia kokemuksia kirjastonkäytöstä ja moni ilmoitti
käyttävänsä sitä säännöllisesti. Mukava ja asiantunteva palvelu sekä hyvät opiske-
lutilat saivat monet nuoret käyttämään kirjastoa enemmän. Nuorten toiveissa tuli
tutkimuksissa myös esille IFLAn (2008) suuntaviivoissakin mainittu tärkeä ohje,
jonka mukaan kirjastojen tulisi kehittää nuortenpalveluitaan yhdessä nuorten
kanssa.

3 TUTKIMUKSEN TAUSTA

3.1 Vaasan kaupunginkirjasto-maakuntakirjaston esittely

Vaasan kirjasto on Suomen ensimmäinen yleinen kirjasto, sillä Vaasan Luku-kirjasto perustettiin vuonna 1794 (Öhman 1995, 15). Kirjasto on olemassa olonsa aikana sijainnut useissa eri tiloissa muun muassa kirjakauppojen, kansakoulun ja kaupungintalon yhteydessä, mutta vuonna 1936 kirjasto muutti kuitenkin ensimmäiseen kirjastotoimintaa varten suunniteltuun taloon nykyiselle sijaintipaikalleen. (Lehtikanto 1964, 24–42; 43–78; 84.)

Kirjaston viralliseksi nimeksi tuli Vaasan kaupunginkirjasto-maakuntakirjasto vuonna 1968, jolloin se sai valtioneuvostolta maakuntakirjasto-oikeudet. Vaasan kirjasto toimii Pohjanmaan alueen maakuntakirjastona, johon kuuluu Vaasan lisäksi 14 kuntaa: Isokyrö, Kaskinen, Korsnäs, Kristiinankaupunki, Kruunupyy, Laihia, Luoto, Maalahti, Mustasaari, Närpiö, Pedersöre, Pietarsaari, Uusikaarlepyy ja Vöyri. Maakuntakirjaston alueen enemmistökieli on täten ruotsi. (Maakuntakirjasto toimintaa 2015.)

Nykyään kirjastossa yhdistyvät uuden kirjaston ja vanhan kirjaston osat, ja rakennus otettiin käyttöön vuonna 2001. Uuden kirjastorakennuksen myötä kirjaston osastot jaettiin kuuteen aihepiiriin, joita ovat *Kirjallisuus ja kielitiede*, *Lapset ja nuoret*, *Luonnontieteet*, *tekniikka ja urheilu*, *Maat ja kulttuuri*, *Musiikki ja taide* sekä *Yhteiskunta ja talous*. Kirjaston ensimmäisessä kerroksessa sijaitsevat uutisalue, vastaanotto, maakuntakirjaston tilat sekä Cafe-Proosa. Kaikki muut osastot sijaitsevat tällä hetkellä toisessa kerroksessa, mutta lasten ja nuortenosasto muuttaa marraskuussa 2015 kirjaston ensimmäiseen kerrokseen. Tämä tulee aiheuttamaan muutosta myös ensimmäisessä kerroksessa tällä hetkellä sijaitsevissa tiloissa. Kolmannessa kerroksessa sijaitsevat kirjaston hallinnolliset tilat. Lisäksi pääkirjaston tiloissa toimivat Kansalaisinfo, Suomen kirjastomuseo, Datero ja Vaasan kaupungin kulttuurikeskus. (Historiaa 2015; Maakuntakirjastoblogi 3/2015; Maakuntakirjasto toimintaa 2015.)

Vaasan pääkirjaston lisäksi kirjastolla on kahdeksan lähikirjastoa, joita ovat Palosaaren, Huutoniemen, Variskan, Suvilahden ja Sundomin kirjastot. Kuntaliitoksen jälkeen, vuonna 2012, Vaasan kirjastoon kuuluvat myös Vähänkyrön, Merikaarron ja Tervajoen kirjastot. Palosaaren sivukirjasto on ensimmäinen avattu sivukirjasto, sen toimipiste avattiin jo vuonna 1901. Myös Huutoniemen sivukirjasto on avattu melko aikaisin, vuonna 1958. (Lehtikanto 1964, 96–101.) Tervajoen kirjasto lakkautetaan vuoden 2016 aikana ja näyttää siltä, että myös Palosaaren ja Huutoniemen kirjastot menetetään ensi vuoden aikana. (Mikola 2015; KUKILTK 15.6.2015, § 65; KUKILTK 1.9.2015, § 36; KH 2.11.2015, § 393.)

Kirjastoon kuuluu myös kaksi laitospotilaskirjastoa: Vanhan Vaasan sairaalan potilaskirjasto sekä Tammikartanon/Vaasan kaupunginsairaalan potilaskirjasto. Aiemmin kirjastolla oli kolme laitospotilaskirjastoa, mutta yksi niistä, VKS psykiatrian yksikön potilaskirjasto, suljettiin joulukuussa 2014. (Historiaa 2015.) Laitospotilaskirjastotoimintaa ja perinteitä on ollut Vaasan kirjastossa jo kauan, ensimmäisen kerran se on mainittu kirjaston pöytäkirjassa vuonna 1938 (Lehtikanto 1964, 102.) Kirjastolla on myös yksi kirjastoauto, tällä hetkellä vuodesta 2008 lähtien toiminut kirjastoauto Rölly. Rölly on järjestykseltään kirjaston viides kirjastoauto ja se on olennainen osa kirjaston toimintaa (Mikola 2015).

Vaasan kaupunginkirjasto-maakuntakirjasto otti viime joulukuussa 2014 käyttöönsä uuden kirjastojärjestelmän, Open Library Solutions Finland Oy:n toimittaman Mikromarc-järjestelmän. Vaasan kirjasto on Suomessa ensimmäinen, johon kyseinen järjestelmä otettiin käyttöön, sillä se on ollut vain käytössä Ruotsin ja Norjan yleisissä kirjastoissa. Järjestelmänvaihdon myötä kaikissa kirjaston toimipisteissä on nyt käytössä sama kirjastojärjestelmä, sillä aiemmin Vähänkyrön, Tervajoen ja Merikaarron kirjastot kuuluivat Lakia-kirjastokimppaan, jossa on käytössä Aurora-kirjastojärjestelmä. (Mikola 2015.) Vaasan kirjasto myös ylläpitää, kerää ja säilyttää Vasaensis-kotiseutukokoelmaa. (Maakuntakirjasto toimintaa 2015.)

3.2 Tutkimuksen kohderyhmä

Tutkimuksen kohderyhmänä ovat Vaasan Lyseon Lukion ensimmäisen ja toisen vuoden opiskelijat. Vaasassa on viisi lukiota, joista vain yksi on suomenkielinen, Vaasan Lyseon Lukio. Koulu on toisen asteen oppilaitos, jossa on noin 800 oppilasta ja 50 opettajaa. Koulu toimii kahdessa kiinteistössä: Vaasanpuistikko 8 ja Kirkkopuistikko 27. (Vaasan lyseon vaiheita 2015.) Vaasan lyseon lukion opiskelijat voivat halutessaan ottaa opinto-ohjelmaansa myös kursseja muista oppilaitoksista esimerkiksi Vaasan yliopistosta, jonka kanssa koulu on solminut yhteistyösopimuksen (Lukioyhteistyö 2015).

Kohderyhmä on valittu sen perusteella, että Vaasan kaupunginkirjasto-maakuntakirjaston ja lukion yhteistyö on varsin epäsäännöllistä ja se on pääosin lukiolaisten omalla vastuulla. Kohderyhmä on kuitenkin sellainen, että he joutuvat opintojen vuoksi käyttämään kirjastoa edes jollakin tavalla, sillä opiskelu lukiossa on hyvin teoriapohjaista. Tämän takia tutkimuksessa keskitytään pääosin tutkimaan heidän kirjastonkäyttöä vapaa-ajalla. Lukiolaiset ovat yleensä myös valmiiksi kiinnostuneita lukemaan ja saattavat sen takia lukea innokkaammin myös vapaa-ajallaan. Kirjasto tarjoaa mahdollisuuksia myös muuhunkin ja sen vuoksi tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, tietävätkö he ylipäänsä, mitä kaikkea kirjasto voisi heille tarjota.

Ensimmäisen ja toisen vuoden lukiolaisten valikoituminen tutkimisen kohteeksi johtuu siitä, että tutkimuksen aineiston keruuta varten toteutettu kysely tehtiin keväällä 2015. Tällöin abiturientit olivat jo lähteneet koulusta, sillä kirjoitukset olivat jo ohi eikä heitä voinut ottaa mukaan tutkimukseen. Vastauksia ei kuitenkaan tullut tällöin tarpeeksi, minkä vuoksi kysely tehtiin uudelleen syyskuussa 2015. Kohderyhmää ei kuitenkaan enää tässä vaiheessa vaihdettu. Lukiolaisten tutkiminen myös antaa erinomaisen mahdollisuuden tutkia sukupuolten välisiä eroja ja yhtäläisyyksiä kirjastonkäytössä, sillä lukiossa luokat ovat sekaluokkia. Usein nimittäin oletetaan, että naiset lukevat ja käyttävät kirjastoa miehiä enemmän. Kohderyhmä on ikähaarukaltaan myös sitä luokkaa, että he voivat käyttää kirjaston kaikkia palveluita ja osastoja, mutta samalla he voivat vielä olla nuortenosaston asiakkaita. Rajaus antaa myös mahdollisuuden tutkia, vaikuttaako se, missä vaiheessa opinnot ovat (ensimmäisen vai toisen vuoden opiskelija), lukiolaisten kirjastonkäyttöön.

4 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT

4.1 Tutkimusongelmat

Tutkimuksen pää tutkimusongelmakysymykset olivat, kuinka paljon lukiolaiset käyttävät kirjastoa, käyttävätkö he kirjastoa mieluummin opintoihin kuin vapaa-aikana, ovatko he tyytyväisiä kirjaston palveluihin, tiloihin ja tapahtumiin sekä tietävätkö he ylipäättään mitä kaikkea kirjasto voisi heille tarjota.

Tutkimuksen tavoitteena oli siis selvittää, kuinka paljon suomenkieliset lukiolaiset käyttävät Vaasan pääkirjastoa ja millä tavoin he hyödyntävät sitä. Koska lukiolaiset joutuvat käyttämään kirjastoa ainakin opinnoissa, tutkimuksessa myös selvitettiin, kuinka tyytyväisiä lukiolaiset ovat kirjaston palveluihin, kokoelmaan ja tiloihin opintojen kannalta. Tutkimuksessa pääpaino on kuitenkin heidän vapaa-aikansa kirjastonkäytöllä. Käytöllä tässä tutkimuksessa tarkoitetaan lainaamista, tilojen ja palveluiden hyödyntämistä sekä tapahtumiin osallistumista. Tutkimuksessa keskitytään tutkimaan tyytyväisyyttä kirjallisuuskokoelmaan ja sivutaan lyhyesti kirjaston muun kokoelman käyttöä. Erityisesti tutkimuksen tarkoituksena on kuitenkin selvittää e-aineiston käyttöä, niin vapaa-aikana kuin opiskelussa, sillä kirjasto halusi kartoittaa, tietävätkö lukiolaiset edes, minkälaisia e-palveluja kirjasto tarjoaa. Palveluilla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa asiakaspalvelua, lainaamista eli kokoelman käyttöä, tapahtumia sekä verkkopalvelujen ja erilaisten tietokantojen käyttöä.

Tutkimuksessa etsittiin vastausta tyytyväisyyden lisäksi siihen, tietääkö kohderyhmä ylipäättään kirjaston tarjoamista palveluista sekä samalla etsittiin mahdollisia kehitysideoita, joiden avulla kohderyhmän kirjastonkäyttöä saataisiin lisättyä. Tämän tutkimuksen tarkoituksena ei ollut tutkia koulujen ja kirjaston välistä yhteistyötä, jonka vuoksi se on rajattu pois. Kun lähdin suunnittelemaan tutkimustani, minulla oli taustalla oletus, että lukiolaisista tytöt käyttävät kirjastoa enemmän kuin pojat, niin vapaa-ajalla kuin opiskeluissakin. Sen vuoksi tutkimuksen tarkoituksena oli myös selvittää, onko sukupuoli tai luokka-asteella niin sanotulla koulutusasteella vaikutusta kirjaston käyttöön.

4.2 Tutkimuksen toteutus ja tutkimusmenetelmät

Tutkimuksen tarkoituksena oli saada mahdollisimman tarkka ja yleistävä kuva luolaisten kirjastonkäytöstä sekä muun muassa vertailla ensimmäisen ja toisen vuoden opiskelijoiden sekä tyttöjen ja poikien välisiä mahdollisia kirjastonkäytön eroja ja yhtäläisyyksiä.

Käytin tutkimuksessani kvantitatiivista eli määrällistä tutkimusmenetelmää. Kvantitatiivinen tutkimus perustuu mittaamiseen, jonka tarkoituksena on tuottaa yleistävää, luotettavaa ja perusteltua tietoa. (Kananen 2008, 10.) Koska tutkimuksen tarkoituksena oli saada yleistävää ja määrällistä tietoa kohderyhmän kirjastonkäytöstä sekä selvittää eri asioiden riippuvuuksia ja riippuvuussuhteita, oli kvantitatiivinen tutkimus paras vaihtoehto työhön. Kvantitatiivinen tutkimus on myös empiiristä eli havainnoivaa tutkimusta (Heikkilä 2008, 13), sillä tutkimuksen tarkoituksena oli löytää mahdollisia syitä kohderyhmän kirjastonkäytölle tai käyttämättömyydelle ja löytää ratkaisu, millä tavoin heidän kirjastonkäyttöä voisi mahdollisesti edistää.

”Tutkimuksen perusjoukolla tarkoitetaan tutkimuksen kohteena olevaa joukkoa, josta tietoa halutaan.” (Heikkilä 2008, 14). Tilastollinen tutkimuksen voidaan suorittaa joko otanta- tai kokonaistutkimuksena. Kokonaistutkimuksessa tutkitaan perusjoukon jokainen jäsen (alkio), kun taas otantatutkimuksella tarkoitetaan otoksen, eli osajoukon, poimimista perusjoukosta. Otoksen avulla tehdään päätelmiä koko perusjoukosta. Tutkittavan perusjoukon kokoon vaikuttaa siis kumpaa menetelmää, otanta- vai kokonaistutkimusta, kannattaa käyttää. Kokonaistutkimusta kannattaa käyttää silloin, jos otoskooksi muodostuu yli puolet perusjoukosta, sillä otoksessa on oltava vähintään 50 tilastoyksikköä. (Heikkilä 2008, 44.) Otantatutkimus on nopeampi ja halvempi tapa tutkia eri tutkimusilmiöitä. Usein se on myös kokonaistutkimusta luotettavampi, sillä siinä voidaan panostaa tarkkaan ja huolellisempaan mittaamiseen. Otannalla on kvantitatiivisen tutkimuksen kannalta suuri merkitys, koska se pyrkii yleistämään tutkimustulokset. Otannalla pyritään siis saamaan isosta perusjoukosta niin sanottu pienoismalli, joka kuvaisi mahdollisimman tarkasti perusjoukkoa. Tämän vuoksi tutkimusta tehdessä tulee pohtia, miten otos otetaan ja mitä otantamenetelmää sitä varten käytetään. Käytetyimpiä otantamenetelmiä ovat yksinkertainen satunnaisotanta, systemaattinen otanta, ositettu otanta, otanta otosyksikön koon mukaan ja ryväsotanta. Vaikka otantamenetelmiä

on useita, niitä kaikkia yhdistää satunnaisuus eli kuka tahansa voi samalla todennäköisyydellä tulla valituksia otokseen. Otantamenetelmän valintaan vaikuttaa muun muassa tutkimuksen tavoitteet eli mitä tietoja halutaan ja mihin niitä käytetään sekä perusjoukon samankaltaisuudet ja eroavuudet tutkittavien ominaisuuksien suhteen. (Heikkilä 2008, 35.) Jos otosta ei ole tehty otantamenetelmien perusteella ja tutkimuksessa on poimittu perusjoukosta saatavilla olevat alkiot, on kyseessä näyte, ei otos (Kananen 2008, 70).

Otannan kokoon ei ole tarkkaa määritelmää niin sanotusta oikeasta tilanteeseen sopivasta määrästä, vaan se riippuu aina tutkittavasta asiasta ja perusjoukon koosta. (Valli 2010, 114.) Otanta pitää osata rajata hyvin, sillä liian suurta perusjoukkoa on turha tutkia, kun taas liian pieni otanta ei anna kattavaa ja edustavaa tulosta. Tutkimuksessa on siis huomioitava, että otanta ei ole välttämättä onnistunut. Jos otanta ei kuvaa mahdollisimman tarkasti kohderyhmää, se voi väärentää tutkimuksen tuloksia. (Kananen 2008, 13.) Omassa työssäni tutkimuksen perusjoukko oli Vaasalaiset suomenkieliset lukiolaiset, joista on otettu otoksena vain pelkät ensimmäisen ja toisen vuoden opiskelijat. Otanta on tehty ryväsotanta menetelmällä, sillä yhdestä koulusta (Vaasan lyseon lukio) on valittu kaksi luokkaa astetta tutkimukseen. Ryväsotannassa perusjoukko koostuu siis luonnollisista ryhmistä esimerkiksi yrityksistä tai, kuten tässä tutkimuksessa, koululuokista. Ryppäät valitaan joko satunnaisesti tai harkiten ja ne tutkitaan joko kokonaan (yksiassteinen ryväsotanta) tai useamman vaiheen kautta (monivaiheinen ryväsotanta). (Heikkilä 2008, 39–40; Valli 2010, 116–117.)

Suunnitelmallista kysely- tai haastattelututkimusta nimitetään survey-tutkimukseksi. Se sopii hyvin menetelmäksi, kun tutkittavia on paljon, tehokkuutensa ja taloudellisuutensa ansiosta. (Heikkilä 2008, 19.) Aineisto on kerätty tässä tutkimuksessa kyselyllä, sillä sen avulla saa tietoa, joka on helppo tilastoida ja analysoida. Kysely on tutkimusmenetelmistä yksi perinteisin tapa kerätä tutkimusaineistoa ja se on määrällisen tutkimuksen aineistokeruumenetelmä sekä survey-tutkimuksen keskeisin menetelmä. Kysely lomaketta on pidetty merkittävänä 1930-luvulta lähtien, mutta sen käyttö alkoi jo lisääntyä 1920-luvulla, kun esimerkiksi Yhdysvalloissa yleistyi tilastolliset tutkimusmenetelmät tutkimusten analysoinnissa (Valli 2010, 103–104). Kyselyn toteuttamistapoja on monia erilaisia esimerkiksi

kyselyn voi toteuttaa posti-, kirje-, sähköposti-, Internet- tai puhelinkyselyinä. Vallin (2010) mukaan erilaisten kyselyn muotojen käyttö vaihtelee tutkimuksen kohderyhmän ja tutkimuksen suunnan ja tarkoituksen mukaan. Tärkein merkitys on siis siinä, haluaako tutkija olla itse läsnä aineistonkeruutilanteessa sekä suoritetaanko aineiston keruu kuinka suurelle joukolle kerralla vai yksitän.

Kyselyn käyttö omassa tutkimuksessani oli perusteltu, sillä sen kohderyhmä oli kuitenkin suuri ja perimmäisenä tarkoituksena oli tutkia, kuinka moni heistä käyttää Vaasan pääkirjastoa. Kysely mahdollistaa useamman yksilön tutkimisen, minkä avulla varmistetaan, että tutkimuksen tulos on mahdollisimman kattava ja vastauksia tulee mahdollisimman paljon. Valitsin kyselyn toteuttamistavaksi Webropol-kyselyn, sillä kysely oli helpompi toteuttaa kuin käyttämällä paperikyselyä.

Vaikka kysely oli tässä tutkimuksessa paras vaihtoehto, ei sekään ole aina täydellinen tapa toteuttaa tutkimusta. Kyselylomakkeesta ei voi päätellä, kuinka tosisaan tai vakavasti vastaaja on sen ottanut, kun taas haastattelussa haastateltavasta voi nähdä ja havaita paljon helpommin puhuuko hän totta, esimerkiksi hänen nonverbaalista käyttäytymisensä ja äänenpainonsa perusteella (Heikkilä 2008, 20). Kyselyn onnistumisen kannalta on tärkeitä, että siinä on ohjeet kyselyn täyttöön ja sen kysymykset ovat muotoiltu selkeästi, varsinkin, jos tutkija itse ei ole paikalla. Tällä varmistetaan, että kyselyyn vastataan oikein eikä kohderyhmällä tule epäselvyyksiä tai ymmärtämisvaikeuksia, mihin kyselyssä halutaan vastauksia (Valli 2010, 108–109). Kyselyssä on myös se ongelma, että, jos siinä on avoimia kysymyksiä, ja tutkija ei ole paikalla, niihin saatetaan helposti jättää vastaamatta (Heikkilä 2008, 20). Kyselyyn voi kuitenkin olla helpompi vastata, kun vastaajan ei tarvitse kohdata tutkijaa henkilökohtaisesti ja hän saattaa kertoa rehellisemmin mielipiteensä asioista ja antaa vapaammin kehitysideoita vastauksissaan.

4.2.1 Kyselylomakkeen esittely

Aluksi oli tarkoitus jakaa kysely suoraan lukioon, jossa opettajat määräävät tietyn tunnin alussa oppilaat vastaamaan kyselyyn. Kyselyiden mukana olisi lisäksi lähetetty saatekirje, jossa opettajia ohjeistetaan, kuinka oppilaat täyttävät kyselylomakkeen. Tämän vuoksi paperikyselyn käyttö olisi ollut ehkä parempi, sillä näin olisi

varmistettu, että kyselyyn todella vastataan ja tutkimukseen saadaan tarpeeksi vastaajia. Vaasan Lyseon Lukiolle sopi kuitenkin paremmin kyselyn täyttäminen verkkolinkin kautta heidän aikataulujen vuoksi, mikä oli myös yksi syy, jonka vuoksi tutkimuksessa on käytetty Webropol-kyselyä. Kyselylomakkeen pituudella on tärkeä merkitys tutkimuksen kannalta, sillä liian pitkä kyselylomake ei houkuttele vastaamaan, mutta liian lyhyellä kyselyllä ei saa tarpeeksi laadukkaita ja tutkimusta hyödyttäviä vastauksia. (Valli 2010, 105). Tämän vuoksi Webropol-kyselylomakkeen pituus oli 3 sivua ja se sisälsi 52 kysymystä, joissa osa kysymyksistä oli pakollisia (Liite 1). Webropol oli tässä kohtaa paljon parempi, sillä ohjelmalla sai muotoiltua kyselyn näyttämään lyhyemmältä. Paperikyselyn käyttäminen osoittautui tässä kohtaa hankalaksi, sillä vaikka kysymyksiä oli saman verran kuin Webropolissa, paisui se paperilla lähes kymmensivuiseksi, mikä olisi karkottanut vastaajia. Kyselylomake oli myös helpompi luoda kivannäköiseksi. Kyselylomake koostuu pääosin strukturoiduista kysymyksistä eli kysymyksistä, joissa on valmiit vastausvaihtoehdot. Tällaisia kysymystyyppejä ovat esimerkiksi vaihtoehdot ja asteikkokysymykset (Kananen 2008, 26). Sen lisäksi oli muutama avoin kysymys. Avoimet kysymykset voivat tuoda vastauksia ja tietoa, joita strukturoiduilla kysymyksillä ei voi kysyä tai saada (Kananen 2008, 25–26).

Lomakkeen alussa oli lyhyt ohje vastaajille, mistä tutkimuksessa on kyse ja miksi tarvitsen vastauksia sekä lisäksi vastausohjeet. Tällä haluttiin varmistaa se, että lukiolaiset osaavat vastata kyselyyn sekä tietävät, miksi heidän vastauksillaan on merkitystä tutkimuksen kannalta. Ensimmäisellä sivulla kysyttiin vastaajien taustatietoja. Koska tutkittiin, onko sukupuolten välillä eroja kirjastonkäytössä, taustatiedoissa kysyttiin vastaajien sukupuolta. Kysymys oli kuitenkin vapaavalintainen, sillä tutkimuksessa ei haluttu pakottaa ketään valitsemaan näiden kahden sukupuolen väliltä, jos hän ei tunne kuuluvansa kumpaankaan ryhmään. Sukupuolen lisäksi kysyttiin koulua ja luokka-astetta, jotta voitiin vertailla ensimmäisen ja toisen vuoden lukiolaisten eroja. Erillisenä kohtana oli myös äidinkieli, sillä vaikka tutkittiin suomenkielistä lukiota, voi siellä olla esimerkiksi opiskelijoina suomenruotsalaisia, jotka opiskelevat suomeksi, vaikka ovat äidinkieleltään ruotsinkielisiä. Taustatietojen kysymykset toteutettiin monivalintakysymyksinä eli niissä oli valmiiksi annettuihin vaihtoehtoihin vastaajille, joista he saivat valita itselleen sopivimmat vastaukset rastittamalla.

Kyselylomake oli jaettu teemoittain kohdiksi 1–6. Teemojen aiheiksi oli rajattu *kirjastonkäyttö*, *kirjaston Internet-sivut ja sosiaalinen media*, *kirjasto ja vapaa-aika*, *kirjaston kokoelma*, *kirjasto ja opiskelu* sekä *kirjasto ja tapahtumat*. Jokainen näistä sisälsi alakysymyksiä (a, b, c jne.), jotka olivat joko monivalinta- tai avoimia kysymyksiä. Ainoastaan kohta 4: *Kirjaston kokoelma* sisälsi pelkkiä vaihtoehtokysymyksiä, sillä siinä selvitettiin tyytyväisyyttä kokoelmaan. Tämän kohdan tarkoituksena oli saada vastaaja miettimään vastauksiaan ja sen takia siitä jätettiin pois vaihtoehto ”en osaa sanoa”. Myös muiden kohtien vaihtoehtokysymyksissä ”en osaa sanoa” –kohta oli jätetty pois samasta syystä. Lisäksi oli kysymyksiä, joissa vastaaja sai valita useamman kuin yhden vastausvaihtoehdon. Tällä tavalla ei esimerkiksi rajattu vastaajien mahdollisuuksia luokitella itseään tietyn tyyppiseksi kirjastonkäyttäjäksi. Tutkimuksessa haluttiin saada mahdollisimman monipuolinen käsitys Vaasan Lyseon Lukion oppilaiden kirjaston käytöstä. Jokaisen teemakohdan kysymysmäärät vaihtelivat sen mukaan, mistä haluttiin saada tietoa. Sen vuoksi *Kirjasto ja vapaa-aika*-osio, sisälsi eniten kysymyksiä. Kyselyn viimeiseksi kohdaksi oli jätetty vastaajille tilaa antaa vapaasti mielipiteitä, kuinka kirjasto voisi vielä kehittää toimintaansa. Niiden avulla kirjasto saa tietoa siitä, millä tavoin he voisivat mahdollisesti lisätä lukiolaisten kirjastonkäyttöä.

4.2.2 Esiin tulleet ongelmat tutkimusta toteuttaessa

Toteutin kyselyni keväällä 2015, jolloin lähetin Webropol linkin koulun rehtorille. Hän lupasi jakaa sen oppilaille sähköpostitse sekä oppilaiden käytössä olevaan koulun hallinto-ohjelma Wilmaan. Sain tuolloin vastauksia 44. Koska vastauksia ei tullut tarpeeksi, sovimme rehtorin kanssa, että otan asian suhteen uudelleen yhteyttä syksyllä, jolloin kysely toteutettaisiin uudelleen joko verkkolinkin kautta tai tunneilla täytettävillä lomakkeilla. Aikataulun mukaan sopi parhaiten, että kysely toteutettaisiin uudelleen verkkolinkin kautta, jolloin lähetin sähköpostitse uuden linkin kyselyyn. Kyselyssä oli sama pohja kuin keväälläkin. Jotta kyselyn vastauksia voisi pitää luotettavina, kyselyssä oli esto, ettei jo aiempaan keväällä suoritettuun kyselyyn vastanneet pystyneet enää vastaamaan siihen uudelleen. Kysely oli avoinna syyskuun ajan ja lähetin aina muistutusviestejä, milloin se sulkeutuu, mutta siltikään vastauksia ei tullut kuin muutama. Sovimme rehtorin kanssa, että hän ottaa

yhteyttä opettajiin, erityisesti äidinkielen opettajiin, ja kysely täytettäisiin tunneilla verkossa ja tämän vuoksi pidensin kyselyn aukioloaikaa vielä lokakuun puoleen väliin. Tämä tuotti hieman tulosta ja lopulta sain 12 vastausta.

Yrityksistäni huolimatta kyselyt eivät tuottaneet haluttua tulosta, mutta ketään ei voi myöskään pakottaa vastaamaan. Kyselyyn sain vastauksia yhteensä keväältä ja syksyltä vain 56. Opinnäytetyön aikataulun takia, tyydyin vastausmäärään, vaikka sen pohjalta ei voikaan tehdä täydellistä ja luotettavaa tilastollista analyysia. Kyselyn vastausten pohjalta tekemäni analyysi ja sen perusteella tekemäni johtopäätökset, ovat vain suuntaa antavia eivätkä kerro täyttä totuutta Vaasan Lyseon Lukion ensimmäisen ja toisen vuoden oppilaiden kirjastonkäytöstä.

Webropol toimii todella hyvin ja sen kautta on helppo analysoida kyselyn vastauksia. Huomasin kuitenkin, että paperiseen kyselylomakkeeseen on helpompi lisätä vaihtoehto ”Muuta/Muu, mikä? vastausvaihtoehto, jotta vastaaja pystyisi vastaamaan joka kohtaan. Tällä pystyy varmistamaan, ettei joku olennainen vastausvaihtoehto jää pois. Webropolissa tämän tekeminen oli hankalaa. Lisäsin erikseen avoimia kysymyksiä, johon vastaajat pystyivät lisäämään esimerkiksi palveluita, mitä kirjastossa käyttivät, joita listassa ei ollut mainittuna. Myöhemmin huomasin, että olisin voinut lisätä Webropoliin myös vaihtoehdon ”muu”, esimerkiksi äidinkielen, vastausten analysointi olisi ollut hankalampaa, mutta se olisi antanut tarkemman ja oikeamman tuloksen. En voi myöskään olla täysin varma, että lukiolaiset ovat ymmärtäneet tai huomanneet kyselylomakkeen jakautuvan teemojen alle, ja tiettyjen kysymysten koskevan tiettyä aihepiiriä. Olisin voinut mainita ja kertoa teemoista kyselyn alussa olevassa ohjeessa asian varmistamiseksi. Vastausten vähäinen määrä sai minut myös pohtimaan, olisinko voinut saada paremmin vastauksia, jos se olisi toteutettu paperisena ja niin, että se olisi täytetty suoraan tunneilla. Webropol-kyselyn täyttäminen tunneilla vaati atk-luokan, jonka vuoksi se saattoi olla syy, ettei koulu pyynnöistäni huolimatta pystynyt sitä tunneilla toteuttamaan.

4.3 Analyysimenetelmät

Seitamaa-Hakkaraisen (1999) mukaan kvantitatiivisessa sisällönanalyysissä lähtökohtana on tarkastella tekstin olevien ilmaisujen tai sanojen esiintymistiheyttä, jossa aineisto koodataan tutkimusongelman kannalta mielekkäisiin muuttujaluokkiin. Aineistot analysoidaan usein ensiksi keskiarvotesteillä. Heikkilän (2008) mukaan keskiarvotesteillä verrataan otoksesta laskettua keskiarvoa hypoteesin mukaiseen vakioarvoon tai vertaillaan ryhmien keskiarvoja toisiinsa.

Tutkimuksessa käytetään pääosin Webropolia analysointityökaluna, erityisesti sen ristiintaulukointi menetelmää. Ristiintaulukointi on yksi yleisimmistä ja käytetyimmistä analyysimenetelmistä, sillä sen avulla voi tarkastella kahden luokitellun muuttujan välistä yhteyttä sekä millä tavalla ne vaikuttavat toisiinsa (Heikkilä 2008, 212). Ristiintaulukointia hyödyntämällä on tutkimuksen kannalta helppo tutkia ensimmäisen ja toisen vuoden opiskelijoiden eroja sekä sukupuolten välisiä eroja. Ristiintaulukoinnin käyttö analyysimenetelmänä voi olla työlästä, sillä se ei aina paljasta riippuvuuksia tai sitä käyttämällä ei löydy eroja muuttujien välillä sekä se ei aina anna riittävän hyviä aineiston rakennetta kuvaavia tuloksia. Tämän vuoksi ristiintaulukoinnin lisäksi käytetään usein korrelaatio tai regressioanalyysia, jotka kytkeytyvät menetelminä toisiinsa. Näiden kahden menetelmän käyttö edellyttää muuttujien jatkuvuutta sekä että muuttujien määrä on suuri, sillä ne mittaavat kahden eri muuttujan välistä riippuvuutta sekä niiden välistä voimakkuutta. Regressioanalyysi, jossa tarkastellaan kahden tai useamman muuttujan välistä muotoa, on korrelaatioanalyysia tarkempi menetelmä. (Kananen 2008, 57–60, 62–64.) Regressioanalyysin käyttö tässä tutkimuksessa ei ollut kannattavaa.

Ristiintaulukoinnin lisäksi tutkimuksen tuloksia voisi analysoida toisella muuttujia tutkittavalla menetelmällä. Analyysimenetelmäksi muuttujien tutkimiseen sopisi tällöin varianssianalyysi, joka on helppo toteuttaa otetuista keskiarvoista. Varianssianalyysin tehtävänä on testata keskiarvojen välisiä eroja, ei ryhmien. Varianssianalyysi myös sopii analysointimenetelmäksi, kun tarkoituksena on tarkastella ryhmien sisäistä ja ryhmien välistä vaihtelun vertaamista. Sen käyttö kuitenkin edellyttää, että muuttujan arvot ovat suurin piirtein normaalisti jakautuneita kaikilla vertailtavilla ryhmillä sekä että muuttujien keskihajonta (varianssit) ovat lähellä toisiaan tai yhtä suuret. (Heikkilä 2008, 224–226.) Koska kyselyn otanta jäi pieneksi,

jouduin jättämään varianssianalyysin käytön pois tutkimuksesta, sillä se ei olisi antanut oikeanlaista kuvaa tutkimustuloksista.

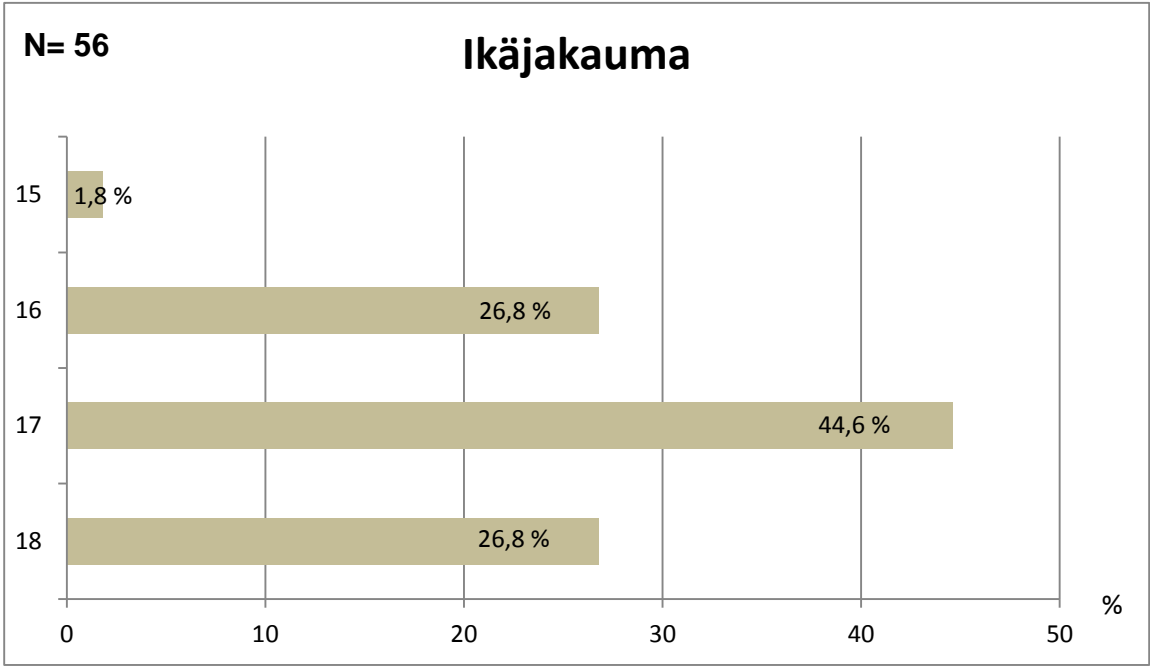
5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

5.1 Vastaaajien taustatiedot

Kyselyyn vastasi 56 lukiolaista Vaasan Lyseon Lukiosta, joista ensimmäisen vuoden opiskelijoita oli 22 (39,3 %) ja toisen vuoden opiskelijoita taas 34 (60,7 %). Kyselyn oli avannut vastaamatta yhteensä 82 (kevällä 54 ja syksyllä 28), pitää kuitenkin huomioida, että näistä osa voi olla myös sellaisia oppilaita, jotka ovat täyttäneet kyselyn myöhemmin tai esimerkiksi opettajia. Vastaamatta jättämisestä on vaikea vetää johtopäätöksiä, sillä kyselyyn vastaamatta jättäminen ei aina tarkoita sitä, että tästä henkilöstä asia olisi yhdentekevä. Voi toki olla, että lukiolaiset, jotka eivät vastanneet kyselyyn, pitivät kirjastoa yhdentekeväenä tai olivat ei-käyttäjiä, mutta syynä voivat olla aivan toisenlaisetkin asiat. Kyselyyn vastaamiseen on aina kuitenkin jonkinlainen kynnys. Jos kyselyä ei täytetty tunneilla, kaikenlaiset koulukiireet ja muut lukiolaiselle tärkeämmät asiat vetävät heidät puoleensa, ja silloin kyselyihin jää helposti vastaamatta.

Kyselyssä kysyttiin myös, onko vastaajan äidinkieli suomi vai ruotsi. Lisäksi kyselyssä olisi pitänyt olla vaihtoehtona kohta muu. Tämän ongelman huomasin vasta lähetettyäni linkin eteenpäin, minkä vuoksi en ottanut äidinkieltä analysointiin mukaan. Kyselyn perusteella ei voi tietää varmasti, pitikö tieto siitä, että kaikki vastaajat olivat äidinkieleltään suomenkielisiä, paikkaansa, koska kysymys oli pakollinen ja vastausvaihtoehdoissa ei ollut kuin kaksi vaihtoehtoa. Kyselyn ei ollut millään tavalla tarkoitus syrjiä mitään äidinkieltä, mutta äidinkielen tietäminen ei myöskään ollut välttämätön tulosten takia, se olisi vain kertonut enemmän vastaajien demograafisista tiedoista. Tutkimuksen osalta se ei ollut olennaista, sillä tarkoituksena ei ollut vertailla äidinkieltä lukiolaisten kirjastonkäyttöön.

Olennainen osa tutkimuksen kannalta oli selvittää vastaajien ikäjakaumaa. Kyselyyn osallistui 15–18-vuotiaita lukiolaisia. Vastanneista eniten oli 17-vuotiaita (Kuvio 1). Tulos ei ollut yllättävä, sillä luokka-astejakaumasta selvisi, että kyselyyn osallistui enemmän toisen vuoden opiskelijoita kuin ensimmäisen vuoden opiskelijoita (60,7 % vs. 39,3 %).

Kuvio 1. Vaasan Lyseon Lukion oppilaiden ikäjakautuma.

Kyselyn vastaajista poikia oli 12 (21, 8 %) ja tyttöjä 43 (78, 2 %). Yksi vastaaja ei kertonut sukupuoltaan. Ristiintaulukointi sukupuolen luokka-asteen kanssa, sillä halusin nähdä, miten vastaajat jakautuivat sen mukaan. Molempien sukupuolen osalta vastaajien enemmistö oli toisen vuoden opiskelijoita, kuten taulukko 1 osoittaa.

Taulukko 1. Vastaajien sukupuoli luokka-asteittain.

Luokka-aste	Sukupuoli	
	Nainen (N=43)	Mies (N=12)
2. vuoden opiskelija	58,1 %	66,7 %
1. vuoden opiskelija	41,9 %	33,3 %

Ristiintaulukoin sukupuolen myös iän kanssa, jonka avulla saa selville hajontaa iän ja sukupuolen välillä. Molemmat sukupuolet edustivat melko vahvasti 17- ja 16-vuotiaita. Prosentuaaliset erot eivät olleet näiden välillä kovin suuret. 18-vuotiaissa miehiä oli enemmän kuin naisia (33,3 % vs. 23,2 %) ja yhtään 15-vuotiaista miestä ei osallistunut kyselyyn (Taulukko 2).

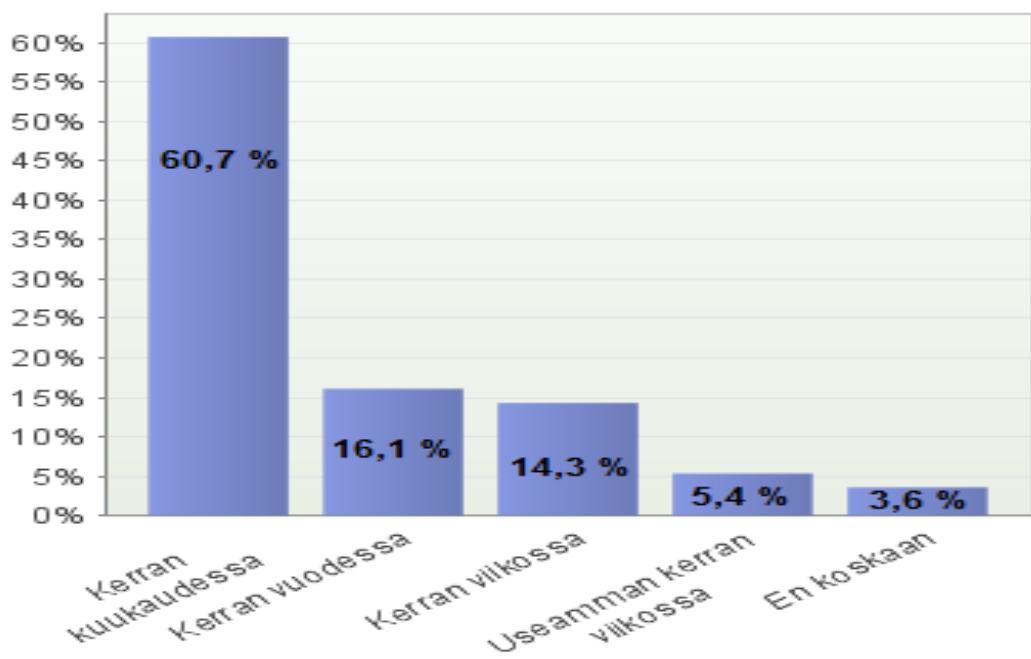
Taulukko 2. Vastaajien sukupuoli ja ikäjakauma.

Ikä	Sukupuoli	
	Nainen (N=43)	Mies (N=12)
17 vuotta	46,5 %	41,7 %
16 vuotta	27,9 %	25 %
18 vuotta	23,2 %	33,3 %
15 vuotta	2,3 %	0 %

5.2 Lukiolaisten kirjastonkäyttö

Tutkimuksen tuloksia kirjastonkäytössä analysoitiin pääosin sukupuolen ja luokka-asteen näkökulmasta, mitä eroja ja yhtäläisyyksiä niissä on. Lisäksi arvioitiin eroja ja yhtäläisyyksiä kirjaston käytössä vapaa-aikana ja opintojen tukena. Tuloksia tarkastellessa tulee ottaa huomioon, että kyselyyn vastasi enemmän naisia kuin miehiä, minkä vuoksi tilastolliset erot sukupuolen välillä eivät ole täysin tilastollisesti luotettavia.

N= 56

Kuvio 2. Vaasan Lyseon Lukion oppilaiden pääkirjaston käytön säännöllisyys.

Kokonaisuudessa Vaasan Lyseon Lukion oppilaat käyttivät pääosin Vaasan pääkirjastoa kerran kuukaudessa (60, 7 %). Kerran vuodessa ja kerran viikossa käyttäjien välillä ei ollut suurta prosentuaalista eroa (16,1 % vs. 14,3 %) ja harva käytti kirjastoa useamman kerran viikossa (5,4 %). Vastaajista vain 3,6 prosenttia (2 oppilasta) ilmoitti, ettei käyttänyt Vaasan pääkirjastoa koskaan (ks. Kuvio 2). Vastaajista toinen ei myöskään käyttänyt mitään lähikirjastoa pääkirjaston tilalla. Yhteensä 18 oppilasta ilmoitti käyttävänsä pääkirjaston lisäksi yhtä tai useampaa lähikirjastoa (Taulukko 3), mikä selittää, miksi suurin osa käytti pääkirjastoa vain kerran kuukaudessa tai harvemmin. Näistä vastaajista kaksi myös kertoi käyttävänsä kirjastoautoa. Kaikki ilmoittivat käyttävänsä lähikirjastoa lähinnä kirjojen ja elokuvien lainaamiseen. Vastausten perusteella voidaan päätellä, että näiden oppilaiden kirjastonkäyttö perustui pääosin lähikirjastojen palveluihin. Esimerkiksi yksi oppilas kertoi käyttävänsä Palosaaren kirjastoa sekä opintoja varten että vapaa-aikana ja hän myös kommentoi, että käyttäisi pääkirjastoa useammin, jos Palosaaren kirjastoa ei olisi. Sundomin lähikirjasto oli ainoa, mitä yksikään vastaajista ei ilmoittanut käyttävänsä.

Taulukko 3. Lähikirjastojen käyttö.

Lähikirjastojen käyttö N= 18	
Kirjasto:	Käyttäjämäärä:
Variska	3
Huutoniemi	3
Palosaari	2
Suvilahti	1
Vähänkyrön kunnankirjasto	3
Mustasaaren kunnankirjasto	3
Muut lähikirjastot (vastaajat eivät kertoneet tarkemmin mitä lähikirjastoa käytti)	4

Ristiintaulukoin kirjastonkäytön useuden sukupuolella ja sain selville, että naiset käyttivät kirjastoa useammin kuin miehet (Taulukko 4). Tulos tukee esimerkiksi Clabon (2002) tutkimusta, jossa selvisi, että tytöt käyttivät kaksi kertaa todennäköisemmin yleistä kirjastoa paikantaessaan materiaalia ja lähteitä koulutehtäviin sekä hankkiessaan vapaa-ajan lukemista kuin pojat. Tämän tutkimuksen prosentuaaliset erot tyttöjen ja poikien välillä ei kuitenkaan ole yhtä merkittävät kuin Clabon tutkimuksessa. Vaasan Lyseon Lukion miespuoliset opiskelijat käyttivät kirjaston-

toa hieman useammin kerran viikossa kuin naiset, erot olivat kuitenkin pienet (16,7 vs. 13,9 %).

Taulukko 4. Kirjastonkäytön säännöllisyys sukupuolen mukaan.

Kirjastonkäytön säännöllisyys	Sukupuoli (N= 55)	
	Nainen (N=43)	Mies (N= 12)
Kerran kuukaudessa	65,1 %	41,7 %
Kerran viikossa	13,9 %	16,7 %
Kerran vuodessa	11,6 %	33,3 %
Useamman kerran viikossa	7 %	0 %
En koskaan	2,3 %	8,3 %

Kirjastonkäyttöön kuuluu myös verkkosivujen, verkkopalvelujen ja sosiaalisen median käyttö. Kyselyssä selvisi, että vain 17,9 prosenttia kaikista vastaajista ei käyttänyt koskaan kirjaston verkkosivuja. Suurin osa käytti niitä joko kerran kuussa (33,9 %) tai harvemmin (37,5 %) ja kerran viikossa tai useammin käyttäjiä oli vain vastaajista 10,7 prosenttia. Pääosin kirjaston verkkosivuja käytettiin lainojen uusi-
miseen (80,4 %) tai aineistojen etsimiseen (60,9 %). Näiden lisäksi verkkosivujen kautta etsittiin tietoa aukioloajoista (52,2 %) ja jostakin aiheesta (10,9 %) tai tehtiin varauksia (32,6 %). Harva etsi lukuvinkkejä tai tietoa tapahtumista (molemmissa 2,2 % vastaajista). Oppilaat pystyivät valitsemaan kohdassa useamman kuin yhden vaihtoehdon.

Kirjastoa seurattiin hyvin vähän sosiaalisessa mediassa. Kyselyssä sai valita useamman vaihtoehdon mitä kautta seurasi kirjastoa sosiaalisen median kautta. Vain kolme oppilasta oli vastannut tähän kysymykseen ja kaikki heistä seurasi kirjastoa Facebookissa. Lisäksi kaikki heistä seurasivat kirjastoa myös jonkin muun sosiaalisen median välineen kautta, ei vain yhden: kaksi vastaajista seurasi Facebookin lisäksi kirjastoa Instagramissa ja yksi Twitterissä. Tulos ei ole yllättävä, sillä vaikka yleensä nuoret ja juuri lukioikäiset käyttävät paljon sosiaalista mediaa, niiden kautta seurataan muita tahoja kuin kirjastoja ja niiden toimintaa. Samalla tulos tuki tapahtumien perusteella tehtyä analyysia, jossa vain yksi ilmoitti saaneensa tiedon kirjaston erilaisista tapahtumista Facebookin kautta. Voi myös olla, ettei nuoret tienneet kirjaston olevan sosiaalisessa mediassa, jonka vuoksi eivät sitä kautta

osanneet heitä tavoittaa. Tulos myös osoitti sen, että monesti nuoret käyttävät monia eri sosiaalisen median välineitä ei vain yhtä. Sosiaalinen media on kuitenkin hyvä tapa tavoittaa nuoria asiakkaita ja kirjastojen kannattaisi keskittyä esimerkiksi hyödyntämään näitä eri välineitä niiden erilaisuuden ansiosta uusien sisältöjen tuottamiseen eikä pelkkään saman tiedon toistamiseen (Juntunen & Saarti 2014, 76).

Kirjastonkäyttö vapaa-ajalla ja opintojen takia. Vaasan Lyseon Lukion ensimmäisen ja toisen vuoden opiskelijat käyttivät pääkirjastoa vapaa-ajallaan pääosin lainatakseen aineistoja sekä tekivät siellä läksyjä tai opiskelivat. Jopa 32,7 prosenttia vastasi lukevansa kirjastossa, josta voi päätellä, että kirjasto toimii ajanviettopaikkana. Kuitenkaan kavereiden kohtausta paikkana kirjasto toimi vain harvoilla. (Taulukko 5.) Kuten taulukosta 5 voi jo päätellä, lukiolaiset käyttivät kirjaston palveluista eniten lainausta ja palatusta (98,1 %). Tämän lisäksi käytettiin paljon verkkopalveluja (55,6 %) sekä kirjastoautoa (14,8 %). Muiden palveluiden käyttö oli vähäistä. (Taulukko 6.) Tulokset tukevat esimerkiksi Irlannissa Dublinin Trinity Collegen Lasten tutkintakeskuksen, vuonna 2007, tekemää tutkimusta, jossa selvisi, että 13–17 vuorokauden nuoret käyttivät kirjastoa pääosin aineistojen lainaamiseen, informaation etsintään sekä tilana opiskella (McGrath ym. 2010, 17–18).

Taulukko 5. Mihin tarkoitukseen Vaasan Lyseon Lukion lukiolaiset käyttävät kirjastoa.

Mihin tarkoitukseen kirjastoa käytetään:	(N=55)
Lainaan aineistoja (kirjat, lehdet, musiikki ym.)	100 %
Teen läksyjä/opiskelen	47,3 %
Luen	32,7 %
Etsin tietoa tietyistä aiheista	21,8 %
Käytän Internetiä	16,4 %
Käyn kirjaston tapahtumissa	10,9 %
Tapaan kavereita	10,9 %
Käyn Cafe Proosassa	5,4 %
Kuuntelen musiikkia	3,6 %
Pelaan	0 %

Koulun oppilaat lainasivat pääosin kirjallisuuden eri lajeja, myös sarjakuvia (18,5 %), lehtiä (16,7 %), musiikkia (16, 7 %) ja elokuvia (25, 9 %) lainattiin melko paljon. Äänikirjojen ja runojen lainaaminen oli vähäistä ja kukaan vastanneista ei myöskään lainannut pelejä. Suosituimpia kirjallisuudenlajeja, joita nuoret lainasivat, olivat fantasia (44, 4 %), dekkarit (44,4 %) ja ulkomainen kirjallisuus (42,6 %). Näiden lisäksi kaunokirjallisuutta lainattiin eniten (85, 2 %) ja myös tietokirjojen lainausosuus oli korkea (44,4 %). Tulosten perusteella voisi olettaa, että Vaasan Lyseon Lukion oppilaat lukevat melko paljon. (Liite 2.) Ilmiö tukee samalla National Literacy Trustin tutkimuksen päätelmiä siitä, että 16–18-vuotiaiden ikäryhmä lukee enemmän kuin esimerkiksi 14–16-vuotiaiden ikäryhmä (Clark 2015, 17–19). Vastajaat saivat myös kertoa, jos he käyttivät jotain muita palveluita tai aineistoja kuin listoissa oli valmiina. Neljä opiskelijaa oli kommentoinut tähän ja kaksi heistä kertoi tulewansa kirjastoon soittamaan musiikkiosastolle pianoa sekä lainasivat kirjastosta pääosin nuottikirjoja. Yksi kertoi käyttävänsä kirjaston vessaa, koska se oli ainoita harvoja ilmaisia julkisia vessoja. Tuloksista voi päätellä, että kirjaston rooli Vaasan Lyseon Lukion lukiolaisille toimii sen perinteisellä ajatuksella eli paikkana, josta saa kirjoja ja luettavaa.

Lisäksi kyselyssä haluttiin myös tietää vapaa-ajan osalta löytävätkö nuoret luettavaa tai muita aineistoja nuortenosastolta. 53 oppilasta oli vastannut tähän kysymykseen. Tuloksista selvisi, että nuortenosasto palveli hyvin lukion oppilaita: 34 prosenttia oli täysin samaa mieltä väitteen kanssa ja 35,8 prosenttia oli jokseenkin samaa mieltä. Vain 13,2 prosenttia oli täysin eri mieltä. Tytöt löysivät paremmin aineistoja nuortenosastolta kuin pojat (73,8 % vs. 50 %). Koska kyselyyn oli osallistunut enemmän 17–18-vuotiaita kuin heitä nuorempia, en nähnyt ristiintaulukoinnin tekemistä ikäjakauman mukaan työn kannalta merkittäväksi, sillä tulosta ei olisi voinut pitää luotettavana.

Taulukko 6. Vaasan Lyseon Lukion lukiolaisten käyttämät kirjastonpalvelut vapaa-ajalla.

Lukiolaisten käyttämät palvelut:	(N= 54)
Lainaus ja palautus	98,1 %
Verkkopalvelut	55,6 %
Kirjastoauto	14,8 %
Kaukolainaus	7,4 %
Tietopalvelu	3,7 %
Tietokannat	1,8 %
Kopiointi ja skannaus	1,8 %

Opintojen osalta tutkimuksessa tutkittiin erikseen aineistosta, kuinka paljon lukion oppilaat käyttävät kurssikirjoja sekä mitä kirjaston opiskeluun tarkoitettuja tiloja he käyttivät eniten. Vaasan Lyseon Lukion oppilaista 80 prosenttia ilmoitti, ettei käyttänyt kirjaston kokoelmissa olevia kurssikirjoja koskaan. 1,8 prosenttia käytti niitä usein ja 12,7 prosenttia harvemmin. Tuloksista voidaan päätellä, ettei kokoelman kurssikirjavalikoima tyydyttäneet koulun oppilaiden tarpeita (ks. luku 5.3). Muitakin syitä voi olla, esimerkiksi he, eivät käytä niitä, koska ostavat oppikirjat itse tai oppilaat eivät edes tiedäneet, kirjastossa niitä olevan, jonka vuoksi esimerkiksi ostavat ne itse. Vaasan Lyseon Lukion oppilaat käyttivät paljon kirjaston tiloja opiskeluun, eniten käytössä oli opiskelutilat toisessa kerroksessa (90,2 %) lisäksi paljon käytettiin myös nuortenosaston tiloja (26,8 %) ja ensimmäisen kerroksen tiloja (21,9

%). Käyttö oli vähäisintä musiikkiosaston varattavassa lukuhuoneessa (2,4 %). Vastauksissa pystyi valitsemaan useamman kuin yhden vaihtoehdon.

Lisäksi kyselyssä haluttiin tietää opintojen kannalta, oliko oppilaille opetettu tiedonhakua. Yllättävää oli, että tulos meni tasan: 28 oppilasta ilmoitti saaneensa tiedonhaun opetusta joko koulussa tai kirjastossa ja sama määrä ilmoitti, ettei ollut saanut tiedonhaunopetusta. Koska itselleni ja omille sisaruksilleni ei juurikaan tiedonhakua lukiossa opetettu, olisin olettanut, että enemmän olisi ollut sitä mieltä, ettei heille ole opetettu tiedonhakua. Tuloksesta huolimatta oppilaat eivät halunneet kuitenkaan, että kirjastossa järjestettäisiin enemmän tiedonhaunopetusta, suurin osa oli joko täysin eri mieltä (26 %) tai jokseenkin eri mieltä (36 %) väitteeseen ”haluaisin kirjastossa järjestettävän enemmän tiedonhakua”. Tuloksesta voi päätellä, että lukiolaiset olivat omiin taitoihinsa tyytyväisiä sekä luottivat niiden riittävän. Tietokannoista vapaa-aikana käytettiin Naxos Music Library –palvelua ja opintoja varten taas Mot-sanakirjaa. Näiden käyttö oli molemmissa hyvin vähästä; kaksi oppilasta ilmoitti käyttävänsä Naxosia ja viisi oppilasta käytti MOT-sanakirjaa. Tietokantojen ja e-palvelujen käytöstä kerrotaan tarkemmin luvussa 5.3.

Vapaa-aika vs. opinnot. Tutkiessani, onko kirjastonkäytössä eroja vapaa-aikana ja opintoja varten selvisi, että kirjastoa käytettiin enemmän opintojen takia kuin vapaa-ajalla omaan tarkoitukseen. 56 oppilaasta 17,9 prosenttia ilmoitti, ettei käyttänyt kirjastoa vapaa-ajallaan, kun taas 35,7 prosenttia käytti kirjastoa myös vapaa-aikanaan. Vastaavasti 56 oppilaasta 17,9 prosenttia ilmoitti käyttävänsä usein kirjastoa opintoja varten ja vain 1,8 prosenttia vastasi, ettei käyttänyt sitä siihen tarkoitukseen koskaan. Kirjastoa käytettiin enemmän joskus opintojen tukena kuin usein (51,8 % vs. 17,9 %).

Taulukko 7. Kirjastonkäytön erot vapaa-ajalla.

Käytän pääkirjastoa vapaa-aikanani	Sukupuoli		Luokka-aste	
	Nainen (N=43)	Mies (N=12)	1. vuoden opiskelija (N=22)	2. vuoden opiskelija (N=34)
Täysin samaa mieltä	39,5 %	25 %	45,4 %	29,4 %
Jokseenkin samaa mieltä	39,5 %	33,3 %	31,8 %	41,2 %
Jokseenkin eri mieltä	7 %	16,7 %	4,5 %	11,8 %
Täysin eri mieltä	13,9 %	25 %	18,2 %	17,8 %

Ristiintaulukoin erikseen kirjastonkäytön sekä vapaa-ajalla että opiskelujen takia sukupuolen kanssa, jotta näkisin oliko sukupuolella vaikutusta kirjastonkäyttöön esimerkiksi opintojen kannalta. Yhteensä 79 prosenttia tytöistä (vastaukset täysin samaa mieltä ja jokseenkin samaa mieltä) käytti kirjastoa vapaa-aikana, kun taas poikien osalta vastaava tulos oli 53,8 prosenttia. (Taulukko 7.) Ero oli huomattava, josta voisi päätellä, että pojat käyttivät kirjastoa mieluummin opintoja varten kuin omasta vapaasta tahdostaan. (Taulukko 7 vs. 8.) Tulos tuki tutkimuksen taustalla olevaa oletusta, että lukiolaisista tytöt käyttävät kirjastoa vapaa-ajalla enemmän kuin pojat, kuten esimerkiksi myös Clabon (2002) tutkimuksessa oli saatu selville. Tutkimuksen taustalla oli myös oletus, että sama pitäisi paikkaansa myös kirjastonkäytössä opintojen tukena. Ristiintaulukoidessani kirjastonkäytön opintoihin sukupuolen mukaan kuitenkin selvisi, että 25 prosenttia pojista käytti kirjastoa usein opintoihinsa kun taas vastaava luku tyttöjen kohdalla oli 16,3 prosenttia. Yksikään pojista ei myös ilmoittanut, ettei käyttäisi kirjastoa koskaan opintoihin, kun taas tytöistä 2,3 prosenttia ei käyttänyt kirjastoa opintojen takia. (Taulukko 8.)

Taulukko 8. Kirjastonkäytön erot opintojen tukena.

Käytän pääkirjastoa opintojani varten	Sukuoli		Luokka-aste	
	Nainen (N=43)	Mies (N=12)	1. vuoden opiskelija (N=22)	2. vuoden opiskelija (N=34)
Usein	16,3 %	25 %	13,6 %	20,6 %
Joskus	55,8 %	33,3 %	54,5 %	50 %
Harvoin	25,6 %	41,7 %	31,8 %	26,7 %
En koskaan	2,3 %	0 %	0 %	2,9 %

Lisäksi minua kiinnosti tietää käyttivätkö esimerkiksi vanhemmat opiskelijat (toisen vuoden opiskelijat) enemmän kirjastoa koulun ja opintojen tukena kuin nuoremmat oppilaat. Lähtiessäni suunnittelemaan tutkimusta oletin, että toisen vuoden opiskelijat saattaisivat käyttää kirjastoa enemmän opintojen tukena, koska koulu, ei ole heille enää uusi ja kurssien taso alkaa olla vaativampaa, mikä taas vaatii laajempaa tiedonhallintaa ja aineistojen hankintaa. Kyselyn vastauksia analysoidessani, tuloksista selvisi, että toisen vuoden opiskelijat käyttivät enemmän kirjastoa opintoihinsa kuin ensimmäisen vuoden opiskelijat. Toisen vuoden opiskelijoista 20,6 prosenttia (vrt. 13,6 %) käytti sitä usein ja 50 prosenttia joskus. Tärkeää on kuitenkin huomata, että 2,9 prosenttia toisen vuoden opiskelijoista ilmoitti, ettei käyttänyt koskaan kirjastoa opintoihinsa, kun taas kaikki ensimmäisen vuoden opiskelijoista, ilmoittivat käyttävänsä kirjastoa edes joskus opintoihinsa. (Taulukko 8.) Tuloksien perusteella olettamukseni piti paikkaansa, on kuitenkin huomioitava, että ikäjakaumaltaan kyselyyn osallistui enemmän vanhempia opiskelijoita kuin nuorempia (Kuvio 1 ja Taulukko 1). Taulukosta 7 löytyvät myös erot vapaa-ajan käytöstä eri luokka-asteilla, mutta näitä en tutkinut ja analysoinut työssäni tarkemmin.

Tutkin myös oppilaiden tiedonhaun ja aineistojen paikantamisen eroja ja yhtäläisyyksiä opintojen ja vapaa-ajan osalta. Oppilaat saivat valita kysymyksissä useamman kuin yhden vaihtoehdon, sillä tarkoituksena oli kartoittaa ylipäättään, millä kaikilla keinoilla tietoa kirjastossa hankittiin. Sekä opintojen että vapaa-ajan tiedonhaun ja aineistojen etsimisen osalta suurimmaksi osaksi etsittiin tarvittava teos itse hyllystä (71,7 % vs. 61,5 %) tai kirjaston tietokannasta (69,9 % vs. 55,8 %). Suurin osa kääntyi henkilökunnan puoleen ja apuun vasta, kun tietoa tai aineistoa

ei ensin löydetty itse. Opintojen osalta oli myös merkittävää nähdä, kuinka suuri osa käytti Internetiä tiedon paikantamiseen, sillä tämä vaikuttaa kirjaston käyttöä tiedon etsimisessä. Vaasan Lyseon Lukion oppilaista 42,3 prosenttia etsi tietoa myös Internetistä. Tuloksella voidaan selittää, miksi kirjastonkäyttö opintojen tukena saattaa olla vähäistä joidenkin oppilaiden osalta. (Taulukko 9.)

Taulukko 9. Tavat, joilla Vaasan Lyseon Lukion oppilaat paikantavat tietoa ja aineistoja vapaa-ajalla ja opintoja varten.

Millä tavoin etsit aineistoja tai tarvitsemaasi tietoa kirjastossa?	Vapaa-ajalla (N= 53)	Opintoja varten (N= 52)
Kysyn aina henkilökunnalta	9,4 %	15,4 %
Kysyn henkilökunnalta, vasta kun en itse löydä	90,6 %	71,1 %
Etsin kirjaston tietokannoista	69,9 %	55,8 %
Etsin itse hyllyistä	71,7 %	61,5 %
Etsin Internetistä (tätä kysymystä ei ollut vapaa-aika kohdassa N=22)		42,3 %

5.3 Lukiolaisten tyytyväisyys kirjastoon

Palvelut ja tilat. Lukiolaiset olivat tyytyväisiä kirjaston henkilökunnan palveluun ja sen laatuun: 49,1 prosenttia oli täysin samaa mieltä, että kirjastossa saa ystävällistä ja osaavaa palvelua. 41,8 prosenttia oli jokseenkin samaa mieltä ja vain 9,1 prosenttia oli jokseenkin eri mieltä. Vaasan Lyseon Lukion oppilaat olivat myös todella tyytyväisiä kirjaston tarjoamiin palveluihin (ks. Taulukko 6), 60 prosenttia ilmoitti olevan täysin tyytyväisiä palveluihin ja vain 5,5 prosenttia vastanneista oli jokseenkin eri mieltä. Vaikka kirjastonkäyttö ei ollut säännöllistä, he olivat todella tyytyväisiä kirjaston tarjoamien palvelujen laatuun. Laadun heikkous tai tyytymättömyys palveluihin ja niiden tarjontaan, ei siis voi olla syy siihen, miksi lukiolaiset eivät käytä kirjastoa runsaasti. Oppilaiden tyytyväisyydestä palveluiden laatuun, voi päätellä yhdeksi syyksi, miksi lukiolaiset pysyivät kirjaston asiakkaina. Tämä sai minut kuitenkin pohtimaan käyttivätkö lukiolaiset kirjastoa enemmän pakosta kuin omasta vapaasta tahdosta, toisaalta käytön säännöllisyys vapaa-ajan ja opiskelun tarkoitukseen ei eronnut kauheasti, jonka vuoksi ei voi sanoa, että lukiolaiset

käyttivät kirjastoa vain siksi, että heidän täytyi käyttää sitä opintoihinsa. Nuoret olivat myös tyytyväisiä kirjaston verkkopalveluihin: 68 prosenttia oli jokseenkin samaa mieltä, että kirjasto tarjosi hyvät verkkopalvelut, ja vain 2 prosenttia oli täysin eri mieltä. Kuten tuli esille tarkasteltaessa oppilaiden verkkopalveluiden käytön säännöllisyyttä, verkkopalveluja käytettiin vähemmän kuin kirjastoa. Tästä voidaan päätellä, että siihen nähden oppilaat olivat tyytyväisempiä kirjaston palveluihin kuin verkkopalveluihin, vaikkakin kyselyn perusteella oppilailla on molemmista todella hyvät kokemukset. (Taulukko 10.)

Taulukko 10. Vaasan Lyseon Lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoiden tyytyväisyys kirjaston tarjoamiin palveluihin.

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
Kirjastossa saa ystävällistä ja osaavaa (asiakas)palvelua (N= 55)	49,1 %	41, 2 %	9, 1 %	0 %
Olen tyytyväinen kirjaston tarjoamiin palveluihin (N= 55)	60 %	34,5 %	5,4 %	0 %
Olen tyytyväinen kirjaston verkkopalveluihin (N= 50)	22 %	68 %	8 %	2 %

Kyselyssä kysyttiin erikseen tyytyväisyyttä tiloihin opiskelua ja oleskelua varten, jotta saataisiin selville oliko näiden tyytyväisyydessä eroja. Prosentuaalisesti tuloksissa ei ollut kauheasti eroja (Taulukko 11). Näytti, että oppilaat olivat hieman enemmän tyytyväisiä opiskelua varten tarkoitetuista tiloista kuin oleskelua varten suunnatuista (täysin samaa mieltä: 36,5 % vs. 28,6 %). Toisaalta kaikki 56 vastaajaa olivat vastanneet oleskelutilojen tyytyväisyyttä koskevaan kysymykseen, kun taas vain 52 oli vastannut vastaavasti opiskelutilojen tyytyväisyyttä mittaavaan kysymykseen. Vaikka tuloksien perusteella oppilaat olivat tyytyväisiä kirjaston tarjoamiin tiloihin, oli kyselyn viimeisessä kohdassa, johon oppilaat saivat jättää parannusideoita kirjastolle, mainittu useassa kommentissa parannustoiveita esimerkiksi tilojen kalusteisiin sekä erityisesti opiskelutilojen lisäämistä. Tarkemmin parannusehdotukset tulevat esille seuraavassa luvussa 6.2.

Taulukko 11. Vaasan Lyseon Lukion oppilaiden 1. ja 2. vuoden opiskelijoiden tyytyväisyys kirjaston tarjoamiin tiloihin.

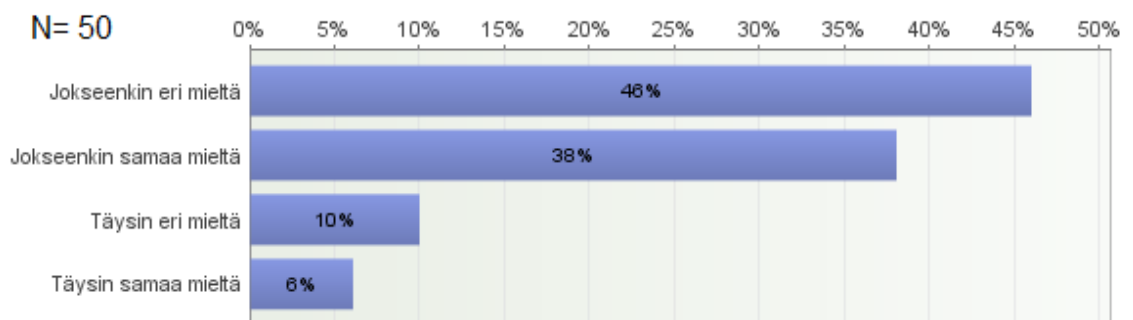
	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
Kirjastossa on hyvät tilat oleskelulle (N= 56)	28,6 %	57, 1 %	10, 7 %	3,6 %
Kirjasto tarjoaa hyvät tilat opiskeluun (N= 52)	36,5 %	50 %	11,5 %	1, 9 %

Kokoelmat. Vaasan Lyseon Lukion oppilaat lainasivat pääosin kirjastosta kirjallisuutta (ks. Liite 2). Kyselyssä sai arvioida kirjaston kokoelman kokonaisuudessaan sekä aineistokohtaisesti. Vastauksen sai asettaa arvoasteikolle täysin samaa mieltä – täysin eri mieltä. Päällisin puolin vastauksien perusteella nuoret olivat hyvinkin tyytyväisiä kirjaston kokoelmaan kokonaisuudessa, 58,1 prosenttia oli jokseenkin tyytyväinen ja 25,4 prosenttia täysin tyytyväinen. Keskiarvoksi kokoelma sai 1,91 ja sen mediaani oli 2. Vastaukseen oli vastannut 55 oppilasta 56:sta. Kun aineistojaa sai arvioida erikseen, oli niissä enemmän myös tyytymättömiä vastauksia esimerkiksi dvd-, peli- ja musiikkivalikoimaan oltiin eniten tyytymättömiä. Muuten aineistovalikoimiin oltiin tyytyväisiä ja kaikista eniten oltiin tyytyväisiä kauno- ja tietokirjallisuuden sekä runojen valikoimaan. (Liite 3.) Opintojen osalta tutkiessani kurssikirjojenkäyttöä selvitin myös nuorten tyytyväisyyttä kurssikirjavalikoimaan. Tuloksista selvisi, että vain 2,5 prosenttia oli täysin tyytyväinen kurssikirjavalikoimaan 22,5 prosenttia taas täysin tyytymätön. Huomattava on kuitenkin, että 40 prosenttia vastanneista oli enemmän kallistunut kokoelman olevan melko tyydyttävä (vastaus: jokseenkin samaa mieltä) kuin täysin huono. Asiasta tulikin paljon parannus- ja kehitysideoita ja kommentteja kyselyn lopussa oleviin avoimiin kysymyksiin (Liite 1). Näistä tarkemmin kohdassa eForum sekä luvussa 6.2.

Koska kyselyn tuloksista selvisi, että suurin osa vastaajista löysi nuortenosastolta aineistoja (ks. luku 5.2), voisi kokoelman analyysistä päätellä, että arvioinnit koskevat pääosin juuri nuortenosaston valikoimaa. Tämä tarkoittaisi sitä, että nuortenosaston kokoelma vastasi Vaasan Lyseon Lukion tarpeita ja siihen oltiin tyytyväisiä. Tulos taas poikkeaa alkuasetelmasta, jonka mukaan nuoret eivät löydä nuortenosastolta itselleen aineistoja tai halua lukea sen aineistoja, kuten esimer-

kiksi McGrath, Rogers ja Gilligan (2010) olivat saaneet selville omassa tutkimuksessaan. Samaa asiaa pohti myös Farrelly (2011) omassa teoksessaan.

Tapahtumat. Kyselyssä oli erikseen osio tapahtumista ja niissä käymisestä. Tapahtumia käsiteltiin pääosin vapaa-ajan käytön kannalta. Niiden perusteella nuoret eivät näyttäneet olevan kiinnostuneita kirjaston järjestämistä tapahtumista tai tienneet, minkälaisia tapahtumia kirjasto ylipäätään järjesti. Vain viisi opiskelijaa oli vastannut kysyttäessä, kävikö kirjaston tapahtumissa, joita järjestetään säännöllisesti. Nuoret kävivät ainoastaan kirjailijavierailuissa (80 %) ja LittFestissä (20 %). Suurimmaksi osaksi nuoret olivat saaneet tapahtumia koskevan informaation kirjaston seinillä olevista esitteistä (77, 8 %). Lisäksi he olivat saaneet tiedon kaverien (27,8%) ja verkkosivujen (38,9%) kautta. 50 oppilasta oli vastannut kysyttäessä mielipidettä, kirjaston markkinoinnin onnistumisesta (Kuvio 3). Vain 6 prosenttia oli sitä mieltä, että kirjasto markkinoi tapahtumista hyvin, mutta samalla 10 prosenttia oli sitä mieltä, että kirjasto markkinoi palveluista huonosti. Kuitenkin suurin osa oli sitä mieltä, että kirjaston markkinoinnissa on parannettavaa, sillä 46 prosenttia vastanneista oli joksikin eri mieltä väittämään, että kirjasto markkinoi tapahtumistaan hyvin ja 38 prosenttia taas joksikin samaa mieltä.

Kuvio 3. Vaasan Lyseon Lukion oppilaiden mielipide väitteeseen: "Kirjasto markkinoi tapahtumistaan hyvin."

Tietoon liittyvät luennot ovat aina tervetulleita. Itse kävin luennoilla "Miten väärinymmärtää Afrikka" ja "Venäjä on aina naapurimaamme". On hienoa, että kirjasto saa tunnetumpia kirjailijoita luennoimaan, vieläpä kuuntelijoille ilmaiseksi. Muuten minua itseäni ei välttämättä kiinnosta järjestetyt tapahtumat. (Vastaaja 28, kevät.)

Kyselyssä sai myös jättää kommentteja, minkälaisia tapahtumia haluaisi kirjaston järjestävän. Tämä kysymys olisi voinut olla pakollinen, mutta halusin välttää "ei

väliä” -vastauksia, jonka vuoksi jätin tilan avoimeksi niille, jotka todella kävisivät kirjaston tapahtumissa, jos saisi niihin vaikuttaa. Vain kahdeksan oppilasta oli jättänyt kommentin ja he toivoivat muun muassa opiskelurinkiä ja erilaisia luentoja.

”Enemmän esim. mielenkiintoisia luentoja nuoremmalle yleisölle, jossa keski-ikä ei ole 60.” (Vastaaaja 46, syksy). Ehkä syy, miksi tapahtumat eivät kiinnosta nuoria, on siinä, että lukiolaiset kokevat kommentoijan tavoin, ettei halua osallistua luentoihin ja tapahtumiin, koska ne vetävät pääosin paikalle vain vanhempaa väkeä. Tästä voisi päätellä, että nuoret haluaisivat täysin heille suunnattuja tapahtumia, aivan kuten kirjasto järjestää lapsille. Tämän kommentin lisäksi muun muassa vain yksi oli kommentoinut, ettei hänelle tullut mieleen tapahtumia, joita kirjasto voisi järjestää, sillä tuskin hän kävisi kuitenkaan. Jotenkin vastausten vähäisyydestä välittyi tämä sama, etteivät tapahtumat kiinnostaneet nuoria, vaikka he saisivat niihin vaikuttaa, vaan he haluavat kirjastolta jotain muuta. Mielestäni kuitenkin, jos kirjastossa panostettaisiin enemmän täysin nuorille ja juuri lukioikäisille suunnattuja tapahtumia, ne vetäisivät kohderyhmän paikalle. Samalla kirjasto voisi tapahtumien yhteydessä kerätä ja kehittää nuorten kanssa yhteistyössä tapahtumia, jotka kiinnostaisivat heitä.

Tietokannat, E-aineistot ja -palvelut. Vaasan kirjaston toiveena oli saada jonkinlainen kuva siitä, kuinka hyvin lukiolaiset tuntevat ja käyttävät e-aineistoja tai palveluita sekä tietävätkö he kirjaston ylipäättään tarjoavan niitä. Olettamukseni oli, että moni lukiolainen ei käytä e-aineistoja ja kyselyn tulokset osoittivat olettamuksen olevan oikeassa. Lukiolaisten tietämys ja tuntemus e-aineistoista ja palveluista oli kyselyn perusteella aika heikkoa. Suurin osa ilmoitti, ettei ollut koskaan käyttänyt/lainannut e-aineistoja (kirjat ja lehdet) ja kirjaston tarjoamia tietokantoja, esimerkiksi ePress, PressDisplay, Aleksi, ei ilmoittanut käyttävänsä kukaan. Tietokannoista MOT-sanakirja (opintojen ohella ja apuna) ja musiikinkuuntelu palvelu Naxos Music Library olivat ainoat, mitä jotkut lukiolaiset olivat käyttäneet, mutta niissäkin määrä oli hyvin pieni (viisi opiskelijaa vs. yksi opiskelija).

eForum ja Koulukirjastosta oppimisympäristöksi –hanke. Kun aloin tehdä opinnäytetyötäni keväällä 2015, Vaasan pääkirjastossa oli käynnistymässä kaupungin eForumiin kuuluva perusasteen kanssa yhteistyössä toteutettava ”Koulukirjastosta oppimisympäristöksi” -hanke, johon oli saatu avustusta OPH:lta. Kaupun-

gin eForumien pääideana on, että sähköinen oppimisympäristö/oppimisalusta, Office 365, ja uudet oppimis- ja opetustavat tulisivat vähitellen käyttöön kaikilla Vaasan kouluilla. Kaupungin kouluissa pyritään siis tekemään niin sanottu digiloikka samalla kun siirrytään uusiin opetussuunnitelmiin. (Mikola 2015; kokousmuistio 2014.)

Kirjaston hankkeeseen liittyi sähköisen oppimisympäristön edistämiseksi käytännössä "kokeiltava e-kirjastopiste" kahdessa pilottikoulussa. Pilottikouluina toimii kaksi Vaasan peruskoulua: Länsimetsän koulu (suomenkielinen) ja Gerby skola (ruotsinkielinen). Nämä molemmat ovat alakouluja, joissa on vuosiluokat 1-6. Näissä kouluissa aloitettiin elokuussa yhdessä kirjaston kanssa eHetki / eStund -toiminta. Hankkeeseen palkattu pedagoginen informaatikko päivystää koululla tietyn tuntimäärän viikossa, osan ajasta hän on opetuksessa mukana ja osan ajasta hän päivystää kirjastopisteessä sen ollessa auki. Kohteena kirjaston hankkeessa ovat sekä koululaiset ja opettajat että alueen muut asukkaat. Pisteet ovat olleet auki iltaisin, mutta parin kuukauden kokeilun perusteella on todettu, että ilta- aukiololle ei tunnu olevan tarvetta ja sitä on jo supistettu. Säästynyt aika käytetään oppitunneilla työskentelyyn ja kirjaston sisältöjen tuottamiseen oppimisalustalle. (Ikonen 2015; Mikola 2015.)

Mikolan (2015) mukaan hankkeen tavoitteena on kaupungin eForumien hengessä edistää oppilaiden ja opettajien tuntemusta e-materiaalien ja laitteiden käytöstä sekä edistää monilukutaitoa. Hankkeen päätyttyä Office 365-alustalle jää oppilaiden ja opettajien käyttöön suunniteltua monilukutaitoon ohjaavaa materiaalia sekä hankitut laitteet jäävät koulujen käyttöön. Tämä kirjaston hanke koskee vain perusastetta. Toisella asteella tarve kirjaston tuottamille oppimisalustan sisällöille ja laite- ym. ohjaukseen on yhtäläinen. Siksi Vaasan kirjastosta ehdotettiin, että opinnäytetyötä varten tehdyssä kyselyssä olisi myös kohta, johon oppilaat voisivat jättää ajatuksiaan eForumista (Liite 1). Tarkoituksena oli saada vastauksia kysymyksiin, mitä sisältöjä oppilaat näkevät, että siellä voisi olla kirjaston tarjoamana sekä haluaisivatko he, että oppilaat voisivat yhdessä kirjaston kanssa tuottaa sinne sisältöjä.

Kysymys saattoi olla hieman huonosti johdateltu kyselylomakkeessa, mutta melkein kaikki olivat ymmärtäneet mitä siinä haettiin takaa ja vain kuusi oppilasta il-

moitti, ettei oikein tiennyt, mikä se oli eikä osannut sen takia ottaa siihen kantaa. He olivat kuitenkin sitä mieltä, että, jos eForum tukee opiskelua, ei siitä heistä haittaakaan voinut olla. Kuusi vastaajaa myös ilmoitti, ettei heille ollut väliä, eivätkä osanneet tämän takia sanoa mielipidettä asiaan sekä kolme oli jättänyt kohdan kokonaan vastaamatta jättäen siihen viivan, josta voisi päätellä, ettei heillä ollut asiaan suhteen mielipidettä tai eForumilla ei ollut heille myöskään väliä. Vastaajista vain kaksi myös suhtautui hieman negatiivisesti eForumin tuloon.

Näin äkkiseltään tuntuu, että tuntuu melko turhalta idealta koko juttu. (Vastaaja 26, kevät.)

En pidä sähköisistä oppimisympäristöistä, sillä ne eivät mielestäni kannusta opiskelemaan, joten en ota tähän kantaa. (Vastaaja 44, kevät.)

Kyselyyn vastanneista yhteensä 39 piti ideoita hyvänä ja oli jättänyt ehdotuksia sen mahdollisista sisällöistä. Suurin osa heistä halusi, että sisältöjä suunniteltaisiin tai tuotettaisiin yhdessä koulun kanssa. Nuoret olivat sitä mieltä, että näin saataisiin sisältöjä, jotka tukisivat opiskelua sekä olisivat juuri heille ja heidän tarpeilleen suunnattuja.

Olisi parasta jos koulu ja kirjasto voisivat toimia yhteistyössä, jotta sisällöstä tulisi laadukasta. Mutta onkohan koululla ja kirjastolla aikaa tai resursseja tällaiseen? (Vastaaja 53, syksy.)

Yhdessä lukion kanssa tehty sisältö olisi varmasti kaikkein oppimisedullisin tapa toimia! (Vastaaja 29, kevät.)

Kirjaston ja koulujen yhteistyö ainakin olisi hyvä että nuoret käyttäisi enemmän kirjastoja. (Vastaaja 43, kevät.)

Vastauksista viimeinen herätti erityisesti mielenkiintoni, sillä siinä otettiin kantaa siihen, ettei nuoret käytä tarpeeksi kirjastoa. Vastaus on kuitenkin vain yhden oppilaan vastaus ja mielipide asiasta, ei voi olettaa, että asia olisi niin. Kysely itsessäänkin kuitenkin toi esiin, että vastaajista vain kaksi 56 oppilaasta ilmoitti, ettei koskaan käyttänyt pääkirjastoa tai muitakaan lähikirjastoja eikä myöskään kirjastoautoa. Siinä oli myös hyvin huomioitu, että eForum voi lisätä nuorten kirjaston käyttöä fyysisestikin vaikka se on suunniteltu sähköiseksi oppimisalustaksi. Us-

koisinkin, että lukiossa Vaasan kirjaston suunnittelema e-piste toimisi erinomaisesti ja sen avulla nuoret voisivat tutustua paremmin e-aineistoihin, sillä niiden käyttö on hyvin vähäistä ja näyttäisi, ettei nuorilla ole tietoa niistä lainkaan. Samasta syystä juuri eForumiin voitaisiinkin koota kirjaston tarjoamat e-palvelut ja aineistot, josta lukiolaisten olisi helppo käyttää ja tutustua niihin. Ensimmäisessä oppilaan vastauksessa otettiin huomion hyvin myös se, että sisältöjen tuottaminen vaatii resursseja sekä aikaa toteuttaa yhteistyössä. Vaasan kirjastolla on kuitenkin halua ja mielenkiintoa toteuttaa hanke yhteistyössä koulujen kanssa. Lukion pitää tässä olla myös itse halukas yhteistyöhön kirjaston kanssa, jotta hanke onnistuisi ja oppimisalustan sisällöistä tulisi nuorille parhaiten sopivia sekä heidän opiskeluansa tukevia.

Moni toivoi eForumin sisällöiksi lukion oppiaineisiin ja kursseihin sekä yo -kokeisiin liittyviä materiaaleja esimerkiksi kielten opiskeluun sanastotehtäviä. Yksi vastaajista ehdotti myös mahdollisia lukuvinkkejä kirjastolta sekä että eForumin kautta kirjasto voisi myös mainostaa esimerkiksi kirjaston järjestämistä oppiaineita tukevista luennoista. Hän ei ollut ainut, joka toivoi lukuvinkkejä: toinenkin vastaaja ehdotti, että eForumissa voisi olla tietoa eri kirjallisuustyyleistä ja esimerkkejä sitä tyyliä edustavista kirjailijoista ja kirjoista. Kirjasto voisi siis suunnitella sisällön eForumiin kirjallisuustyyleistä ja kirjailijoista ja niistä pääsisi linkkien kautta esimerkiksi kirjaston tietokantaa, josta näkisi, missä kirja on kirjastossa ja sen voisi samalla vaikka myös varata. Tästä pääsemme myös toiseen edotukseen, jossa toivottiinkin eForumista löytyvän tietoa kirjaston aineistoista ja materiaaleista eri aiheisiin ja oppiaineisiin. Lisäksi moni toivoi oppikirjoja ja tietokirjoja saatavaksi eForumin kautta.

6 YHTEENVETO JA POHDINTA

6.1 Johtopäätökset

Tutkimukseni kyselyyn osallistui lopulta vain 56 Vaasan lyseon Lukion oppilasta, jonka vuoksi tutkimuksen tulokset eivät ole täysin tilastollisesti luotettavia vain suuntaa antavia. On myös muistettava, että kyselyyn osallistui yksi Vaasan viidestä lukiosta, jonka vuoksi tutkimus ei kuvaa kaikkien vaasalaisten lukiolaisten kirjastonkäyttöä tai kerro heidän mielipidettään Vaasan kaupunginkirjasto-maakuntakirjastosta.

Tutkimukseni perusteella kuitenkin selvisi, että Vaasan Lyseon Lukion ensimmäisen ja toisen vuoden opiskelijat käyttävät Vaasan kaupunginkirjasto-maakuntakirjastoa kirjastoa pääosin kerran kuukaudessa. Kirjastoa käytettiin harvemmin useampia kertoja viikossa. Kirjastoa käytettiin myös enemmän opintoja varten kuin pelkästään vapaa-ajalla, erot näiden kahden välillä eivät olleet kuitenkaan suuret. Koska kirjastoa käytettiin usein vain kerran kuukaudessa, kirjastoa ei hyödynnetty opintoihin säännöllisesti. Kirjastonkäytössä vapaa-ajalla ja opintoja varten oli myös joitakin eroja esimerkiksi tiedonhaussa. Vapaa-ajalla aineistoja ja tarvittavaa tietoa etsittäessä tukeuduttiin enemmän omiin tiedonhaun taitoihin kuin opintoja varten. Tästä huolimatta sekä vapaa-ajan että opiskelun tiedonhaussa kirjastonhenkilökunnan apuun turvauduttiin usein vasta, kun itse ei ole löytänyt tarvitsemaan aineistoa tai tietoa. Lähes kaikki lukiolaisista käyttivät tai olivat käyttäneet kirjaston verkkosivuja, mutta niitä käytettiin harvemmin kuin itse kirjastoa. Verkkosivujen kautta uusittiin lainoja, etsittiin aineistoja tai kirjaston aukioloaikoja.

Tutkimuksessa oli olennaista tarkastella mahdollisia eroja kirjastonkäytössä sekä sukupuolen että luokka-asteiden välillä. Tutkimuksessa selvisi, että poikien ja tyttöjen kirjastonkäytössä oli eroja. Väite, että tytöt käyttävät kirjastoa enemmän niin vapaa-aikana kuin opintojen tukena ei pitänyt täysin paikkaansa. Tytöt käyttivät kirjastoa enemmän kuin pojat, mutta tarkasteltaessa kirjastonkäyttöä opintojen tukena selvisi, että pojat käyttivät kirjastoa hieman enemmän opintoihinsa kuin tytöt. Myös ensimmäisen ja toisen vuoden opiskelijoiden kirjastonkäytössä oli hieman eroja: lukion toisen vuoden opiskelijat käyttivät kirjastoa opintoihinsa ensim-

mäisen vuoden opiskelijoita enemmän. Tästä voi päätellä, että ensimmäisen vuoden opiskelijat eivät ole vielä ehkä tietoisia, kuinka he voivat hyödyntää kirjastoa opintojensa tukena tai he eivät ole vielä sitä opintoihinsa tarvinneet.

Lukiolaiset käyttivät kirjaston palveluista eniten sen peruspalveluita eli lainausta ja palautusta sekä verkkopalveluita. Nuoret olivat myös tyytyväisiä kirjaston palveluiden laatuun, erityisesti asiakaspalvelu sai lukiolaisilta kehuja. Lisäksi kirjaston tiloja hyödynnettiin erityisesti opiskeluun. Nuortenosasto palveli lukiolaisia hyvin; vain alle 15 prosenttia vastanneista oli sitä mieltä, ettei löytänyt nuortenosastolta aineistoja. Nuortenosasto vastasi lukiolaisten kirjastonkäytön tarpeita.

Kokoelmassa erityisen tyytyväisiä oltiin sen kirjallisuusvalikoimaan, mutta dvd-valikoimaan elokuvissa ja sarjoissa, musiikki- ja pelikokoelmiin sekä erityisesti kurssikirjavalikoiman oltiin tyytymättömiä. Kirjallisuuskokoelman suosion perusteella Vaasan Lyseon Lukion oppilaat lukivat paljon ja kirjaston tarjoama valikoima koettiin hyväksi. Tämän vuoksi lukemattomuutta ei voida ainakaan pitää syynä harvaan kirjastonkäyttöön.

Vaikka Vaasan Lyseon Lukion oppilaat hyödynsivät kirjastoa opintoihinsa sekä käyttivät sitä vapaa-ajallaan, he eivät esimerkiksi käyttäneet kirjaston e-aineistoja, e-palveluita tai tietokantoja juuri ollenkaan. Yli puolet lukiolaisista (78,6 %) ei esimerkiksi ollut koskaan käyttänyt kirjaston e-palveluja. Nuoret osallistuivat hyvin harvoin myös kirjaston järjestämiin tapahtumiin. Kirjailijavierailut vetivät nuoria pääosin osallistumaan johonkin tapahtumaan. Tapahtumat eivät näyttäneet kiinnostavan nuoria ja niitä ei koettu tarpeellisiksi. Vaikutti siltä, että nuorista tapahtumat eivät tarjoa heille erityisesti mitään.

Aiemmassa opetushallituksen määäämissä Lukion opetussuunnitelmien perusteissa lukee tarkasti: *”Opiskelijoita ohjataan käyttämään tieto- ja viestintätekniikkaa sekä kirjastojen tarjoamia palveluja.”* (Opetushallitus 2003, 14.) Tämän tutkimuksen tulosten perusteella asia ei ole näyttänyt toteutuvan aivan täydellisesti, sillä lukiolaiset eivät olleet täysin tietoisia kirjaston tarjoamista palveluista ja koulun puolesta kirjastonkäyttöä ei kannustettu kuin äidinkielen tunneilta, vaikka kirjastoa pääosin hyödynnettiin opiskeluun. Opetushallitus on kuitenkin päättänyt 27.10.2015 uusista lukion opetussuunnitelman perusteista, jotka tulevat käyttöön

lukion aloittavilla opiskelijoilla 1.8.2016 lähtien. Niissä kirjastoa ei mainita enää erikseen vaan yhdessä muiden eri tahojen kanssa: *”Opiskeluympäristöjä laajennetaan oppilaitoksen ulkopuolelle myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen. Yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja muiden oppilaitosten, kirjastojen, liikunta- ja luontokeskusten, taide- ja kulttuurilaitosten, työelämän ja yritysten sekä muiden tahojen tarjoamia opiskeluympäristöjä hyödynnetään monin tavoin.”* Toivottavasti tämä ei laske kirjaston palveluiden käyttöön ohjaamista ja kannustamista opetuksen ohessa. Opetussuunnitelmaan on kuitenkin kirjattu myös, että oppilaita ohjataan hyödyntämään digitaalisia opiskeluympäristöjä ja oppimateriaaleja. (Opetushallitus 2015, 9.) Tässä Vaasan kirjaston tarjoama eForum yhteistyö Lukion kanssa olisi oiva tapa kannustaa asian toteutumista sekä lisätä kirjastojen ja koulujen välistä yhteistyötä. Lukiolaiset ovat käyttäjäryhmä, joita ei saa unohtaa muiden kirjaston käyttäjien jalkoihin. Nykypäivänä on entistä tärkeätä, että lukiolaisten ja nuorten kirjastonkäyttöä saadaan lisättyä ja ylläpidettyä, jotta se voi tukea erityisesti heidän opiskelua. Kirjaston rooli ei saisi kuitenkaan olla vain opiskelun tukena vaan lukiolaisille pitäisi pystyä tarjoamaan samanlainen kirjaston monipuolinen käyttö kuin muillekin käyttäjäryhmille, mikä saisi lisäämään kirjaston vapaa-ajan käyttöä. Tämän takia lukion ja lukiolaisten täytyy tulla kirjastoa vastaan, sillä asiaa ei voi toteuttaa ilman yhteistyötä. Tällä tavoin lukiolaisista saadaan kirjastoon pysyvä käyttäjäryhmä, joka jatkaa sen käyttöä aikuisikään tullessaan sekä osaavat myös opastaa ja kannustaa tulevia sukupolvia sen käyttöön.

Tutkimukseni tulosten perusteella Vaasan Lyseon Lukiolaiset olivat pääosin tyytyväisiä kirjaston toimintaan, palveluihin ja kokoelmiin, mutta myös puutteita löydettiin. Seuraavassa luvussa on lukiolaisten ehdottamia kehitysideoita kirjastolle, joilla heidän mielestään kirjasto voisi vielä parantaa nykyistä toimintaansa. Tämän lisäksi luvussa on myös omia nuorten kommenttien pohjalta heräämiä ideoita.

6.2 Kehitysideat

Kyselyni viimeisessä kohdassa vastaajat saivat jättää kirjastolle mahdollisia parannusideoita, joilla kirjasto voisi kehittää toimintaansa (Liite 1). 56 oppilaasta 30 oppilasta oli käynyt jättämässä mielipiteensä. Kokosin heidän ajatuksista ja ehdo-

tuksista opinnäytetyöni loppuun kirjastolle mahdollisia kehitysideoita sekä lisäksi lisäsin omia kehitysideoita kyselyn tutkimustulosten johtopäätöksieni perusteella. Eniten parannuksia toivottiin kokoelmiin, hyllyjärjestykseen ja opiskelutiloihin.

Suurena nuortenkirjallisuuden ystävänä toivoisin erityisesti suurempaa valikoimaa esimerkiksi fantasia- ja scifikirjallisuuteen. Kirjojen kääntäminen englannista suomeen on varmaankin kääntäjien vastuulla enkä tiedä pystyykö kirjasto siihen vaikuttamaan. (Vastaaja 39, kevät.)

Ulkomaalainen kirjallisuus (siis muu kuin suomalainen ja ruotsalainen) on mielestäni aika suppeaa, varsinkin englanninkieliset tekstit ovat oman kokemukseni mukaan melko vähäisiä. (Vastaaja 53, syksy.)

Kokoelmat. Eniten parannuksia toivottiin kokoelmiin, vaikka tutkimuksen perusteella nuoret olivat tyytyväisiä nykyiseen tarjontaan. Esille tuotiinkin enemmän juuri niitä kokoelmia, jotka saivat myös tutkimuksessa huonompia tuloksia: esimerkiksi dvd- valikoimaa kuvattiin muun muassa antiikkiseksi ja siihen toivottiin parempaa ja laajempaa valikoimaa. Samaa toivottiin myös musiikkikokoelmaan. Nuottikokoelma sai kuitenkin kehuja ja se koettiin kattavaksi. Kirjallisuuskokoelmiin haluttiin vieläkin laajempaa valikoimaa erityisesti ulkomaisen kirjallisuuden osalta. Lisäksi nuoret halusivat laajempaa valikoimaa eri kirjailijoiden tuotantoihin, enemmän manga-sarjoja sekä seksuaalivähemmistöihin liittyviä aineistoja. Yleisesti monesta vastaajasta kirjoja voisi olla aina enemmän mistä tahansa genrestä tai lajista - mitä laajempi kirjallisuusvalikoima sen parempi. Yksi oppilas myös toivoi, että kirjastossa olisi jonkinlainen piste, johon voisi jättää, ilmeisesti nimettömästi, ehdotuksia kokoelmiin. Tämä idea on esimerkiksi kirjaston helppo toteuttaa ja sen avulla se voisi saada ideoita ja suuntaa siitä, minkälaisia kirjoja nuoret mahdollisesti halusivat kokoelmissa olevan.

Nuorten kirjallisuus on suppeaa. Hyllystä tyhjentyä hyviä vanhoja kirjoja sitä mukaan kun uusia tulee tilalle. Monesti olen joutunut pettymään kun joku hyvä kirja on poistettu pääkirjastosta, eikä minulla ole mahdollisuutta päästä muihin alueen kirjastoihin. (Vastaaja 12, kevät.)

Tämä on asia, joka tuottaa kirjastossa päänvaivaa, koska kirjaston tehtävänä on tehdä myös poistoja sekä päivittää kokoelmaansa uudempaan. Kirjaston on vaikea olla poistamatta vanhoja teoksia, joissa lainausluvut ovat hyvin pienet, jota ei ole lainattu sinä vuonna esimerkiksi kertaakaan tai jonka kunto on huono. Vaasan kir-

jaston varastoissa on myös paljon vanhaa aineistoa, joita ei enää pidetä osastolla, mutta sinnekään ei voida varastoida kaikkea. Tämän vuoksi kaukolainapalvelun mahdollisuutta voisi esimerkiksi mainostaa myös enemmän nuorille. Lisäksi, jos kirja on joissakin Vaasan lähikirjastoissa paikalla, saa sen kuljetuksen mukana muutaman päivän sisällä. Tämä ei kuitenkaan ratkaise ongelmaa, jos kirja pitäisi saada heti käsiin.

Hyllyjärjestys. Vastanneista hyvin usea mainitsi, että hyllyjärjestys ja hyllyjen merkinnät ovat epäselvät ja niihin pitäisi saada muutosta:

Hyllyjen nimeäminen ja aineistojen sijoittelu voisi olla tarkempaa, itse on aika vaikea löytää esim. kouluun luettavia kirjoja jotka ei ole nuortenkirjallisuusosastolla (mistä yleensä vielä saattaa löytääkin jotain kaikki hyllyt yksitellen läpikäymällä). (Vastaaja 49, syksy.)

Muutosta on kuitenkin ruvettu tekemään järjestelmä vaihdoksen jälkeen. Uuden järjestelmän myötä kirjastoon on tullut tietokantoihin merkintä, jonka avulla kirjat on merkitty helpommin järjestelmään. Kirjastoon on myös tullut selkeämmät opasteet hyllynpäihin. Ymmärtääkseni myös nyt, kun lasten ja nuortenosasto siirtyy uusiin tiloihin, lasten- ja nuortenosaston opasteita ja hyllymerkintöjä parannellaan. Tuntuu, että hyllyjärjestykset ja hyllyluokitukset eivät sano millekään asiakasryhmille mitään, ei vain lukiolaisille. Mielestäni hyllyluokitukset palvelevatkin kirjaston-työntekijöitä, ei asiakkaita. Ehkä hyllyjärjestykset ovat yleinen kirjastojen ongelma ja niitä pitäisi muuttaa kaikissa Suomen kirjastoissa, ei vain Vaasan kirjastossa. Se on asia, jota olisi mielestäni tärkeä pohtia kirjastojen tulevaisuutta ajatellen varsinkin, kun kirjaston tehtävä on palvella asiakkaita.

Opiskelutilat. Opiskeluja tiloja toivottiin enemmän niiden suuren suosion takia ja myös ehdotettiin, että päivän Wi-fi tunnuksot löytyisivät niistä suoraan, sillä usein ei tiedetä, mistä niitä voi hakea. Lukiolaiset halusivat enemmän rauhallisia tiloja, joissa voisi myös lukea. Tiloihin toivottiin enemmän mukavia tuoleja, jotka mahdollistaisivat lukemisen kirjaston tiloissa.

Tietokannat. MOT-sanakirjasta tuotiin esille sen epäkäytännöllisyyttä: sen käyttö vaatii, että pitää olla koulun verkossa. Voi olla, että tämä on syy, miksi käyttö tietokannassa on vähäistä: lukiolaiset eivät tiedä, että tietokantaa voi käyttää myös kirjaston verkossa. Mahdollisen etäkäytön salliminen kirjaston verkkosivujen kautta

tai esimerkiksi tulevan eForumin kautta voisi lisätä MOT-sanakirjan, ja miksei muiden kirjastojen tietokantojen, käyttöä.

Uudet ideat. Yksi vastaajista ehdotti mahdollista opiskelurinkiä lukiolaisille. Ideana tämä olisi kirjaston helppo toteuttaa. *”En tiedä onko joku tällainen jo olemassa mutta olisi kiva jos kirjastolla olisi joku appi tai vastaava juttu joka ilmottaisi kun lainat on menossa umpeen.”* (Vastaaja 38, kevät.) Appien suunnitteleminen kirjastolle maksaisi varmasti paljon, mutta ideana tämä on varteenotettava. Kaikenlaisien erilaisten sovellusten lisääntyessä, kirjastot voisivat ihan hyvin hyödyntää niiden käyttämistä. Sovellusten käyttö on erityisen suosittua nuorten parissa, joten kirjasto voisi saada tällä suuremman käyttäjä määrän, esimerkiksi verkkomateriaaleilleen. Sovelluksiin voisi yhdistää monia erilaisia toimintoja, ei vain esimerkiksi lainojen umpeutumisen hälytyksen. Ehkä se voisi olla toiminto, jonka voisi lisätä/ladata, jos käyttää kirjaston verkkopalveluita puhelimella tai Ipadilla ym. laitteilla. Kaikkien kirjastopalveluiden tarjoaminen app-sovelluksena olisi myös toimiva, sen voisi ladata kätevästi esimerkiksi puhelimelle ja kirjasto palvelut olisi aina kätevästi mukana ilman, että täytyy aina kirjautua kirjaston www-sivuille.

”Koko suomenlaajuisesti tulisi siirtyä ilmaisiin digitaalisiin kirjoihin kouluissa.” (Vastaaja 30, kevät). Tämä vastaus oli yhdellä opiskelijalla eForum kohdassa ja se sai aikaan ajatuksen, että ehkä koulut, kirjastot ja kustantajat voisivat yhteistyössä kehittää palvelun, jonka avulla kirjaston kautta saisi digitaalisia oppikirjoja. Tämä vähentäisi lukiokirjojen kustannuksia, mikä aiheuttaa yleistä päänvaivaa lukiolaisissa ja heidän perheissään. E-kirja lisenssien hankkiminen on kallista myös kirjastoille, mutta sähköisten aineistojen lisääntyessä oppikirjojen tarjoaminen suomenlaajuisesti kaikille ilmaiseksi olisi todella kannattavaa, sillä se tarjoisi niiden käytön myös niille, jotka eivät pysty esimerkiksi uusia painoksia hankkimaan. Digitaaliset oppikirjat eivät ole oppikirjakustantamoille taloudellisesti kauhean kannattavaa, sillä kurssikirjat ovat heille ja kirjakaupoille iso bisnes, mutta tämän vuoksi ne voitaisiinkin ottaa mukaan yhteistyöhön. Ehkä tällä saataisiin myös loppumaan ainainen uusien painoksien vaatiminen ja se, etteivät samat kirjat esimerkiksi kelpaa sisarusten kesken sekä myös turha rahanmeno varsinkin tässä taloudellisessa tilanteessa. Tällä kirjastot voisivat myös lisätä palvelujen käyttöä nuorten keskuudessa sekä pystyisivät tarjoamaan oppikirjoja paremmin kuin nykyään. Kyse-

lyyn vastanneet toivoivat oppikirjoista uudempia painoksia kirjastojen kokoelmiin ja digitaalisilla kirjoilla asian voisi ratkaista paremmin. Kuten luvussa kolme kirjoitin, harva kirjasto pystyy hankkimaan kattavaa oppikirjavalikoimaa eikä se ole kannattavakaan, kun niiden painokset sekä koko kirja tietyissä oppiaineissa muuttuvat tiheään tahtiin.

Osa Vaasan Lyseon Lukion oppilaiden ehdotuksista vaatii yksittäiseltä kirjastolta paljon resursseja sekä rahaa. Tämän vuoksi Vaasan kirjaston voi olla mahdotonta toteuttaa niitä. Näihin ideoihin tarvittaisiin apurahoja sekä muutosta ja yhteistyötä yleisellä tasolla kirjastomaailmassa. Myös lukiolaiset olivat ymmärtäneet asian: parannusehdotuksien joukossa moni oli kuitenkin maininnut, että ymmärsi ideoiden vaativan resursseja, jonka vuoksi ei odottanut mitään erityisiä parannuksia. Ideoiden joukosta löytyy kuitenkin myös sellaisia, jotka eivät vaadi Vaasan kirjastolta suuria toimenpiteitä ja niitä on mahdollista toteuttaa pienellä panostuksella.

Mielestäni kirjaston ei tarvitse parantaa nykyisiä palveluita eikä aineistoja, sillä mielestäni ne ovat jo nyt kattavat! Samaan malliin kun jatkavat niin hyvä tulee! (Vastaaja 11, kevät.)

Mielestäni vaasan kaupunginkirjasto toimii hienosti, he panostavat jatkuvasti lapsiin ja nuoriin ja päivittävät sisältöään jatkuvasti. (Vastaaja 22, kevät.)

Olen aina löytänyt kirjastosta minkä tahansa kirjan, jonka olen tahtonut lukea, ja koska luen laajasti erilaisia romaaneita, mielestäni valikoima on hyvä. (Vastaaja 44, kevät.)

Nämä ovat muutaman nuoren kommentit kehitysidea vastausten joukosta. Siihen ei pelkästään ollut jätetty mahdollisia parannusehdotuksia tai löydetty asioita joihin oltiin tyytymättömiä. Osa oppilaista oli myös käyttänyt aikaa antaakseen hyvää palautetta nykyisestä käytännöstä. Yllättävää oli, ettei yksikään nuori kommentoinut kirjaston aukioloaikoja. Monessa lähteenäni käyttämässä tutkimuksessa, esimerkiksi Irlannin Dublinin Trinity Collegen Lasten tutkintakeskuksen (2010) tekemässä tutkimuksessa, huonojen aukiolojen nähtiin olevan syy siihen, miksi nuoret eivät käyttäneet kirjastoa, jopa nuorten omasta mielestä. Nämä, erityisesti positiiviset kommentit kirjaston nykyisestä toiminnasta, myös tukevat ajatusta siitä, että

Vaasan Lyseon Lukion oppilaat todella ovat tyytyväisiä Vaasan pääkirjastoon eivätkä välttämättä vaadi kirjaston toimintaan uusia muutoksia.

LÄHTEET

- Abbas, J. & Agosto, D.E. 2010. Urban teens, online social networking, and library services. In: D.E. Agosto & S. Hughes-Hassell (ed.) *Urban teens in the library: research and practice*. Chicago: American Library Association, 67-82.
- Alameri Sajama, R. 2007. *Tervetuloa sitten aikuisina! Teoksessa: Alameri-Sajama, R. (toim.) Helsinki: BTJ, 12 –20.*
- Clabo, C.A. 2002. *A Study of the Library Use Practices of High School Students in Three East Tennessee Counties. (2002). Electronic Theses and Dissertations. Paper 635. [pdf]. [Viitattu 13.3.2015.]. Saatavana: <http://dc.etsu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1792&context=etd>*
- Clark, C. 2015. *Children's and Young People's Reading in 2014: Findings from the 2014 National Literacy Trust's annual survey. [pdf]. London: National Literacy Trust. [Viitattu 13.3.2015.]. Saatavana: http://www.literacytrust.org.uk/assets/0002/6896/Children_and_Young_People_s_Reading_in_2014.pdf*
- Clark, C. 2014. *Accelerated Reader and Young People's Reading in 2013: Findings from the National Literacy Trust's 2013 annual literacy survey on reading enjoyment, reading behaviour outside class and reading attitudes. [pdf]. London: National Literacy Trust. [Viitattu 13.3.2015.]. Saatavana: http://www.literacytrust.org.uk/assets/0002/4012/AR_and_young_people_s_reading_2013.pdf*
- Clark, C. & Burke, D. 2012. *Boys' Reading Commission: A review of existing research conducted to underpin the Commission. [pdf]. London: National Literacy Trust. [Viitattu 13.3.2015.]. Saatavana: http://www.literacytrust.org.uk/assets/0001/4047/BRC-_Research_overview_-_Final.pdf*
- Farrelly, M. 2011. *Make Room for Teens! : Reflections on Developing Teen Spaces in Libraries. Libraries Unlimited.*
- Heikkilä, T. 2008. *Tilastollinen tutkimus. Helsinki : Edita.*
- Historiaa. 11.4.2015. [Verkkosivusto]. Vaasa: Vaasan kaupunginkirjasto-maakuntakirjasto. [Viitattu 11.4.2015.]. Saatavana: <https://kirjasto.vaasa.fi/historiaa>
- IFLA. 2008. *Guidelines for Library Services for Young Adults. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 13.3.2015.]. Saatavana: <http://www.ifla.org/files/assets/libraries-for-children-and-ya/publications/ya-guidelines2-en.pdf>*

Ikonen, E. 12.11.2015. eForum. [Henkilökohtainen sähköpostiviesti]. Vastaanottaja: Karoliina Salo. [Viitattu 12.11.2015].

Juntunen, A & Saarti, J. 2014. Ulos Kirjastosta: kirjastojen markkinointiviestintä. Helsinki: Avain.

Kananen, J. 2008. Kvantti : kvantitatiivinen tutkimus alusta loppuun. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 89. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja -sarja.

L 21.8.1998/629. Lukiolaki.

L 4.12.1998/904. Kirjastolaki.

L 27.1.2006/72. Nuorisolaki.

L 13.4.2007/417. Lastensuojelulaki.

Laakkonen, M. 2010. ”Muutakin tekemistä kuin lainaamista”: tutkimus kahdeksaluokkalaisten mielipiteistä Vaasan kaupunginkirjaston palveluista. [Verkkojulkaisu]. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Liiketoiminta ja kulttuuri, kirjasto- ja tietopalvelualan tutkinto-ohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 12.11.2015]. Saatavana: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201001071110>

Lau, Kit-Ling. 2009. Reading motivation, perceptionsof reading instruction and reading amount: a comparison of junior and senior secondary students in Hong Kong. [pdf]. United Kingdom Literacy Association: Journal of Research in Reading, 32 (4), 366–382. [Viitattu 13.3.2015.]. Saatavana EBSCO tietokannasta. Vaatii käyttöoikeuden.

Lehtikanto, M. 1964. Vaasa kirjastokaupunkina. Vaasa: Vaasan kaupunki.

Lukioyhteistyö. Päivitetty 9.10.2015.. [Verkkosivu]. Vaasa: Vaasan yliopisto. [Viitattu 26.10.2015]. Saatavana: <http://www.uva.fi/fi/sites/open/esittely/oppilaitosyhteistyö/lukioyhteistyö/>

Maakuntakirjasto toimintaa. 11.4.2015 [Verkkosivusto]. Vaasa: Vaasan kaupunginkirjasto-maakuntakirjasto. [Viitattu 11.4.2015.]. Saatavana: <http://kirjasto.vaasa.fi/maakuntakirjastotoiminta>

McGrath, B., Rogers, M. & Gilligan, R. 2010. Young People and Public Libraries in Ireland :Issues and Opportunities. [Verkkojulkaisu]. The National Children's Strategy Research Series. [Viitattu 13.3.2015.]. [Saatavana: http://www.dcy.gov.ie/documents/publications/young_people_and_public_libraries_may2010.pdf

- Mikola, M. 2015. Kirjastotoimen apulaisjohtaja. Vaasan kaupunginkirjasto-maakuntakirjasto. Haastattelu 11.11.2015.
- OECD. 2010. PISA 2009 Results: Executive Summary. [pdf]. France: Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). [Viitattu 13.3.2015.]. Saatavana: <http://www.oecd.org/pisa/pisaproducts/46619703.pdf>
- OECD. 2015. About PISA. [Verkkosivusto]. France: Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). [Viitattu 13.3.2015.]. Saatavana: <http://www.oecd.org/pisa/aboutpisa/>
- Opetushallitus. 27.10.2015. Lukion opetussuunnitelman perusteet 2015: Nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet. [pdf]. Helsinki: Opetushallitus. [Viitattu 3.11. 2015]. [Viitattu 28.10.2015.]. Saatavana: http://www.oph.fi/download/172124_lukion_opetussuunnitelman_perusteet_2015.pdf
- Opetushallitus. 27.8.2003. Lukion opetussuunnitelman perusteet 2003: Nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet. [pdf]. Helsinki: Opetushallitus. [Viitattu 28.10.2015]. Saatavana: http://www.oph.fi/download/47345_lukion_opetussuunnitelman_perusteet_2003.pdf
- Pakka, A. & Guss-Toukonen, S. 2015. Maakuntakirjastoblogi 3/2015. [blogikirjoitus]. Vaasan kaupunginkirjasto-maakuntakirjasto. [Viitattu 11.4.2015.]. Saatavana: <http://kirjasto.vaasa.fi/306631/fi/articles/maakuntakirjastoblogi-3-2015>
- Seitamaa-Hakkarainen, P. 1999. Kvantitatiivinen sisällön analyysi. [Verkkosivusto]. [Viitattu 31.3.2015]. Saatavana: http://www.metodix.com/fi/sisallys/01_menetelmat/02_metodiartikkelit/seitamaa_kvalitatiivinen_sisallon_analyysi/03_kvantitatiivinen_sisallon_analyysi
- Sulkanen, S. 2012. Suomalaisnuorten lukutaidon ja lukuharrastuksen muuttuminen vuodesta 2000. Julkaisussa S. Sulkanen & J. Välijärvi (toim.). PISA09. Kestääkö osaamisen pohja? [pdf]. Opetus- ja kulttuuriministeriö: Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:12. [Viitattu 13.3.2015.]. Saatavana: <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2012/liitteet/okm12.pdf?lang=fi>
- Sulkanen, S. & Välijärvi, J. (toim.). 2012. PISA09. Kestääkö osaamisen pohja? [pdf]. Opetus- ja kulttuuriministeriö: Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:12. [Viitattu 13.3.2015.]. Saatavana: <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2012/liitteet/okm12.pdf?lang=fi>
- Tilastokeskus. 2009. Suomen virallinen tilasto (SVT): Ajankäyttötutkimus [verkkojulkaisu]. Kulttuuri- ja liikuntaharrastukset 1981 – 2009, 4. Lukeminen . Helsinki:

Tilastokeskus. [Viitattu 13.3.2015.]. Saatavana:
http://www.stat.fi/til/akay/2009/03/akay_2009_03_2011-05-17_kat_004_fi.html

Vaasan kaupunginhallitus (KH). 2015. Kaupunginhallituksen (KH) kokouksen pöytäkirja 2.11.2015.

Vaasan kaupungin kulttuuri- ja kirjastolautakunta. 2015. Kulttuuri- ja kirjastolautakunnan (KUKILTK) kokouksen pöytäkirja 1.9.2015.

Vaasan kaupungin kulttuuri- ja kirjastolautakunta. 2015. Kulttuuri- ja kirjastolautakunnan (KUKILTK) kokouksen pöytäkirja 15.6.2015.

Vaasan kaupunginkirjasto-maakuntakirjasto. OPH–hanke: Sähköiset oppimisympäristöt. Kokousmuistio 16.12.2014.

Vaasan lyseon vaiheita. Ei päivystä. [Verkkosivusto]. Vaasan Lyseon Lukio. [Viitattu 26.10.2015.]. Saatavana: <http://lyseo.vaasa.fi/yhteystiedot/historiaa>

Valli, R. 2010. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikku-noita tutkimusmetodeihin I – Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. PS-kustannus.

YALSA. YALSA's National Guidelines and Position Papers. [Verkkosivusto]. American Library Association 1996–2015. [Viitattu 13.9.2015.]. Saatavana: <http://www.ala.org/yalsa/guidelines#yalsa>

Öhman, B. 1995. Vaasan lukukirjasto 1794–1845. [artikkeli]. Julkaisussa Vaasan luku-kirjasto 1794–1845. Vaasa: Vaasan läänin yleisten kirjastojen 200-vuotisjuhlavuoden työryhmä.

LIITTEET

Liite 1. Webropol kyselylomakkeen pohja

Liite 2. Taulukko Vaasan Lyseon lukion oppilaiden lainaamista aineistoista

Liite 3. Taulukko Vaasan Lyseon Lukion oppilaiden tyytyväisyydestä kirjaston koelmaan

LIITE 1 Webropol kyselylomakkeen pohja

Lukiolaisten kirjastonkäyttö

Olen Karoliina Salo ja opiskelen kirjasto- ja tietopalvelua Seinäjoen ammattikorkeakoulussa. Teen opinnäytetyönäni lukiolaisten käyttäjätutkimuksen Vaasan kaupunginkirjasto-maakuntakirjastolle. Tutkin 1. ja 2. vuoden lukiolaisten pääkirjaston käyttöä vapaa-aikana sekä myös opintojen kannalta. Lisäksi selvitän tyytyväisyyttä pääkirjaston tarjoamiin palveluihin, tiloihin ja tapahtumiin. Pyydän sinua ystävällisesti vastaamaan alla oleviin kysymyksiin huolellisesti. Kyselyyn vastaaminen kestää noin 5-10 minuuttia. Vastauksiasi käsitellään luottamuksellisesti. Lisätietoja voit kysellä sähköpostitse: Karoliina.Salo@seamk.fi

Vastaaajan taustatiedot

1. Sukupuoli

☐ Nainen ☐ Mies

2. Ikä *

- ☐ 15
☐ 16
☐ 17
☐ 18

3. Äidinkieli *

(pudotusvalikko: suomi tai ruotsi)

4. Luokka-aste *

(pudotusvalikko: 1. vuoden opiskelija tai 2. vuoden opiskelija)

Kirjastonkäyttö

5. Kuinka usein käytät Vaasan pääkirjastoa? *

- ☐ Useamman kerran viikossa
- ☐ Kerran viikossa
- ☐ Kerran kuukaudessa
- ☐ Kerran vuodessa
- ☐ En koskaan

6. Jos käytät jotain muuta kirjastoa kuin pääkirjastoa, kerro tähän mitä kirjastoa ja mitä sen palveluita käytät (esimerkiksi oman koulusi kirjasto, lähikirjasto ym).

Kirjaston Internet-sivut ja sosiaalinen media

7. Kuinka usein käytät kirjaston Internet-sivuja? *

- ☐ Kerran viikossa tai useammin
- ☐ Kerran kuukaudessa
- ☐ Harvemmin
- ☐ En koskaan

8. Mihin tarkoitukseen käytät kirjaston Internet-sivuja? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- ☐ Etsin kirjaston aineistoja

- ☐ Uusin lainoja
- ☐ Teen varauksia
- ☐ Lainaan e-kirjoja
- ☐ Etsin tietoa kirjaston aukiolo-ajoista
- ☐ Etsin tietoa jostakin aiheesta
- ☐ Etsin lukuvinkkejä
- ☐ Etsin tietoa kirjaston tapahtumista

9. Olen tyytyväinen kirjaston verkkopalveluihin

- ☐ Täysin samaa mieltä   ☐ Jokseenkin samaa mieltä   ☐ Jokseenkin eri mieltä   ☐ Täysin eri mieltä

10. Jos seuraat kirjastoa sosiaalisessa mediassa, valitse tästä mitä kautta. Voit valita useamman vaihtoehdon.

- ☐ Facebook
- ☐ Twitter
- ☐ Instagram

Kirjasto ja vapaa-aika

11. Käytän pääkirjastoa vapaa-aikanani *

- ☐ Täysin samaa mieltä   ☐ Jokseenkin samaa mieltä   ☐ Jokseenkin eri mieltä   ☐ Täysin eri mieltä

12. Kun käyn kirjastossa,... (Voit valita useamman vaihtoehdon.)

- ☐ Lainaan aineistoja (kirjat, lehdet, musiikki ym.)
- ☐ Käytän Internetiä

- ☐ Etsin tietoa tietystä aiheesta
- ☐ Kuuntelen musiikkia
- ☐ Pelaan
- ☐ Luen
- ☐ Teen läksyjä/opiskelen
- ☐ Tapaan kavereita
- ☐ Käyn Cafe Proosassa
- ☐ Käyn kirjaston tapahtumissa

13. Lainaan kirjastosta... (Voit valita useamman vaihtoehdon)

- ☐ Dekkareita
- ☐ Romaaneja
- ☐ Tietokirjallisuutta
- ☐ Fantasiakirjallisuutta
- ☐ Scifi/Dystopia kirjallisuutta
- ☐ Kauhukirjallisuutta
- ☐ Pelejä
- ☐ Sarjakuvia
- ☐ Runoja
- ☐ Ulkomaalaista kirjallisuutta (muu kuin suomi tai ruotsi)
- ☐ Äänikirjoja
- ☐ Musiikkia (cd-levyt, dvd:t)
- ☐ Elokuvia
- ☐ Lehtiä (aikakaus- ja sanomalehdet)

14. Jos yllä olevissa kysymyskohdissa 12 ja 13 ei ollut sinulle sopivaa vaihtoehtoa, kirjoita tähän mihin tarkoitukseen käytät kirjastoa vapaa-aikanasi.

---

15. Käytän tai olen käyttänyt seuraavia tietokantoja muuhunkin kuin opiskeluun (Voit valita useamman vaihtoehdon.)

- ☐ Aleksi
- ☐ ECCO - Eighteenth Century Collection Online
- ☐ EEBO - Chadwyck Early English Books Online
- ☐ Naxos Music Library
- ☐ Naxos Video Library

16. Löydän nuortenosastolta luettavaa tai muuta aineistoa

- ☐ Täysin samaa mieltä   ☐ Jokseenkin samaa mieltä   ☐ Jokseenkin eri mieltä   ☐ Täysin eri mieltä

17. Käytän seuraavia kirjaston palveluita... (Voit valita useampia vaihtoehtoja)

- ☐ Lainausta ja palautus
- ☐ Verkkopalvelut
- ☐ Tietopalvelu
- ☐ Kaukolainausta
- ☐ Kopiointi ja skannaus
- ☐ Tietokannat
- ☐ Kirjastoauto

18. Kirjoita tähän, jos käytät tai olet käyttänyt joitakin muita kirjaston palveluita, joita ei löydy yllä olevan kysymyksen 17 listasta.

---

19. Olen tyytyväinen kirjaston tarjoamiin palveluihin

- ☐ Täysin samaa mieltä
 ☐ Jokseenkin samaa mieltä
 ☐ Jokseenkin eri mieltä
 ☐ Täysin eri mieltä

20. Millä tavoin etsit aineistoja tai tarvitsemaasi tietoa kirjastossa? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- ☐ Kysyn aina henkilökunnalta
☐ Kysyn henkilökunnalta, vasta kun en itse löydä
☐ Etsin kirjaston tietokannasta
☐ Etsin itse hyllyistä

21. En ole koskaan käyttänyt kirjaston e-palveluja (kirjat, lehdet)

- ☐ Täysin samaa mieltä
 ☐ Jokseenkin samaa mieltä
 ☐ Jokseenkin eri mieltä
 ☐ Täysin eri mieltä

22. Kirjastossa on hyvät tilat oleskelulle

- ☐ Täysin samaa mieltä
 ☐ Jokseenkin samaa mieltä
 ☐ Jokseenkin eri mieltä
 ☐ Täysin eri mieltä

23. Kirjastossa saa ystävällistä ja osaavaa (asiakas)palvelua

- ☐ Täysin samaa mieltä
 ☐ Jokseenkin samaa mieltä
 ☐ Jokseenkin eri mieltä
 ☐ Täysin eri mieltä

Kirjaston kokoelma

24. Olen tyytyväinen kirjaston kokoelmaan

- ☐ Täysin samaa mieltä
 ☐ Jokseenkin samaa mieltä
 ☐ Jokseenkin eri mieltä
 ☐ Täysin eri mieltä

25. Kirjastossa on hyvä sarjakuva valikoima

- ☐ Täysin samaa mieltä   ☐ Jokseenkin samaa mieltä   ☐ Jokseenkin eri mieltä   ☐ Täysin eri mieltä

26. Kirjastossa on hyvä dvd (elokuvat/tv-sarjat) valikoima

- ☐ Täysin samaa mieltä   ☐ Jokseenkin samaa mieltä   ☐ Jokseenkin eri mieltä   ☐ Täysin eri mieltä

27. Kirjastossa on hyvä peli valikoima

- ☐ Täysin samaa mieltä   ☐ Jokseenkin samaa mieltä   ☐ Jokseenkin eri mieltä   ☐ Täysin eri mieltä

28. Kirjastossa on hyvä äänikirja valikoima

- ☐ Täysin samaa mieltä   ☐ Jokseenkin samaa mieltä   ☐ Jokseenkin eri mieltä   ☐ Täysin eri mieltä

29. Kirjastossa on hyvä musiikki valikoima

- ☐ Täysin samaa mieltä   ☐ Jokseenkin samaa mieltä   ☐ Jokseenkin eri mieltä   ☐ Täysin eri mieltä

30. Kirjastossa on hyvä kaunokirjallisuuden valikoima

- ☐ Täysin samaa mieltä   ☐ Jokseenkin samaa mieltä   ☐ Jokseenkin eri mieltä   ☐ Täysin eri mieltä

31. Kirjastossa on hyvä tietokirjallisuus valikoima

- ☐ Täysin samaa mieltä   ☐ Jokseenkin samaa mieltä   ☐ Jokseenkin eri mieltä   ☐ Täysin eri mieltä

32. Kirjastossa on hyvä runojen valikoima

- ☐ Täysin samaa mieltä   ☐ Jokseenkin samaa mieltä   ☐ Jokseenkin eri mieltä   ☐ Täysin eri mieltä

33. Kirjastossa on hyvä dekkarikirjallisuuden valikoima

- ☐ Täysin samaa mieltä
 ☐ Jokseenkin samaa mieltä
 ☐ Jokseenkin eri mieltä
 ☐ Täysin eri mieltä

34. Kirjastossa on hyvä scifi/dystopia kirjallisuuden valikoima

- ☐ Täysin samaa mieltä
 ☐ Jokseenkin samaa mieltä
 ☐ Jokseenkin eri mieltä
 ☐ Täysin eri mieltä

35. Kirjastossa on hyvä kauhukirjallisuuden valikoima

- ☐ Täysin samaa mieltä
 ☐ Jokseenkin samaa mieltä
 ☐ Jokseenkin eri mieltä
 ☐ Täysin eri mieltä

36. Kirjastossa on hyvä ulkomaisen aineiston (kirjat, lehdet) valikoima

- ☐ Täysin samaa mieltä
 ☐ Jokseenkin samaa mieltä
 ☐ Jokseenkin eri mieltä
 ☐ Täysin eri mieltä

Kirjasto ja opiskelu

37. Käytän pääkirjastoa opintojani varten *

- ☐ Usein
☐ Joskus
☐ Harvoin
☐ En koskaan

38. Kirjasto tarjoaa hyvät tilat opiskeluun

- ☐ Täysin samaa mieltä
 ☐ Jokseenkin samaa mieltä
 ☐ Jokseenkin eri mieltä
 ☐ Täysin eri mieltä

39. Olen käyttänyt seuraavia tiloja opiskeluun (Voit valita useamman vaihtoehdon.)

- ☐ Opiskelutilat toisessa kerroksessa

- ☐ Varattava lukuhuone musiikkiosastolla
- ☐ Opiskelutilat ensimmäisessä kerroksessa
- ☐ Nuortenosaston tiloja

40. Lainaen kirjastosta kurssikirjoja

- ☐ Usein   ☐ Joskus   ☐ Harvoin   ☐ En koskaan

41. Kirjasto tarjoaa hyvän kurssikirja valikoiman

- ☐ Täysin samaa mieltä   ☐ Jokseenkin samaa mieltä   ☐ Jokseenkin eri mieltä   ☐ Täysin eri mieltä

42. Millä tavoin etsit aineistoja tai tarvitsemaasi tietoa kirjastossa opintojasi varten?

- ☐ Kysyn aina henkilökunnalta
- ☐ Kysyn henkilökunnalta, vasta kun en itse löydä
- ☐ Etsin kirjaston tietokannoista
- ☐ Etsin itse hyllyistä
- ☐ Etsin Internetistä

43. Olen käyttänyt seuraavia tietokantoja opintojeni avuksi (Voit valita useamman vaihtoehdon.)

- ☐ Aleksi
- ☐ ePress
- ☐ PressDisplay
- ☐ ECCO - Eighteenth Century Collection Online
- ☐ EEBO - Chadwyck Early English Books Online
- ☐ MOT- Sanakirja
- ☐ Nationalencyclopedia

44. Minulle on opetettu tiedonhakua *

- ☐ Kyllä (Koulussa tai kirjastossa)
- ☐ Ei

45. Haluaisin, että kirjastossa järjestettäisiin enemmän tiedonhaun opetusta

- ☐ Täysin samaa mieltä
- ☐ Jokseenkin samaa mieltä
- ☐ Jokseenkin eri mieltä
- ☐ Täysin eri mieltä

Kirjasto ja tapahtumat

46. Olen osallistunut seuraaviin kirjastossa järjestettyyn tapahtumiin (Voit valita useamman vaihtoehdon.)

- ☐ Dekkarimaanantai
- ☐ Kaunomaanantai – lukupiiri
- ☐ Runopiiri
- ☐ Minä ja tiede – luennot
- ☐ Kirjailija vierailut
- ☐ LittFest
- ☐ Askartelukerhot

47. Mistä olet saanut tiedon tapahtumista (Voit valita useamman vaihtoehdon.)

- ☐ Kirjaston verkkosivuilta
- ☐ Kirjaston Facebook - sivuilta
- ☐ Kirjaston seinillä olevista esitteistä
- ☐ Kirjaston info tv:stä
- ☐ Kaverilta

48. Kirjasto markkinoi ja informoi kirjaston tapahtumista hyvin

- ☐ Täysin samaa mieltä   ☐ Jokseenkin samaa mieltä   ☐ Jokseenkin eri mieltä   ☐ Täysin eri mieltä

49. Haluaisitko, että kirjastossa järjestettäisiin enemmän erilaisia tapahtumia? Kerro tähän omin sanoin, minkälaisiin tapahtumiin haluaisit osallistua. Sana on vapaa.

---

50. Kirjastossa on suunnitteilla sähköinen oppimisympäristö/oppimisalusta, eForum, jonka on tarkoitus tulla käyttöön kaikilla Vaasan kouluilla. Mitä sisältöjä näkisit, että kirjasto voisi eForumissa tarjota? Entä haluaisitko, että kirjasto kehittäisi yhdessä koulun kanssa eForumiin sisältöjä? *

---

51. Kerro vielä, millä tavoin kirjasto voisi parantaa nykyisiä palvelujaan tai aineistoja. Kerro halutessasi myös minkälaisia palveluita tai aineistoja toivoisit kirjaston tarjoavan. Sana on vapaa.

Kiitos, kun autoit opinnäytetyöni tekemisessä!

LIITE 2. Taulukko Vaasan Lyseon lukion oppilaiden lainaamista aineistoista

Vaasan Lyseon Lukion oppilaiden lainaamat aineistot	N= 54
Romaaneja	85,2 %
Fantasiakirjallisuutta	44,4 %
Tietokirjallisuutta	44,4 %
Dekkareita	44,4 %
Ulkomaalaista kirjallisuutta (muu kuin suomi tai ruotsi)	42,6 %
Elokuvia	25,9 %
Scifi/Dystopia kirjallisuutta	24,1 %
Sarjakuvia	18,5 %
Lehtiä (aikakaus- ja sanomalehdet)	16,7 %
Musiikkia (cd-levyt, dvd:t)	16,7 %
Kauhukirjallisuutta	13 %
Runoja	9,3 %
Äänikirjoja	3,7 %
Pelejä	0 %

LIITE 3. Taulukko Vaasan Lyseon Lukion oppilaiden tyytyväisyydestä kirjaston kokoelmaan

KIRJASTOSSA ON HYVÄ VALIKOIMA:					
	TÄYSIN SAMAA MIELTÄ	JOKSEENKIN SAMAA MIELTÄ	JOKSEENKIN ERI MIELTÄ	TÄYSIN ERI MIELTÄ	KESKIARVO
KAUNOKIRJALLISUUTTA (N=50)	48 %	42 %	10 %	0 %	1,62
TIETOKIRJALLISUUTTA (N=50)	40 %	58 %	2 %	0 %	1,62
DEKKAREITA (N=47)	40,4 %	53,2 %	6,4 %	0 %	1,66
SCIFIÄ/DYSTOPIAA (N=47)	23,4 %	57,4 %	14,9 %	4,3 %	2
KAUHUA (N=45)	26,7 %	60 %	11,1 %	2,2 %	1,89
RUNOJA (N=44)	25 %	65,9 %	9,1 %	0 %	1,84
ULKOMAALAISTA KIRJALLISUUTTA (MUU KUIN RUOTSI JA SUOMI) (N=49)	26,5 %	46,9 %	18,3 %	8,2 %	2,08
SARJAKUVIA (N=48)	22,9 %	60,4 %	12,5 %	4,2 %	1,98
ÄÄNIKIRJOJA (N=46)	15,2 %	52,2 %	32,6 %	0 %	2,17
MUSIIKKIA (N=48)	16,7 %	58,33 %	22,9 %	2,11 %	2,1
DVD:EITÄ: TV-SARJAT & ELOKUVAT (N=49)	12,2 %	48,9 %	26,5 %	12,2 %	2,39
PELEJÄ (N=44)	9,1 %	50 %	31,8 %	9,1 %	2,41